

Thuis in Uithoorn

*Integratie van inwoners met een Indische,
Marokkaanse en Poolse achtergrond*

Suzanne Tan
Marjan de Gruijter

Met medewerking van Esmý Kromontono

Mei 2009

Inhoud

1. Inleiding	5
Leeswijzer	6
2. Onderzoeksopzet	9
2.1. Doelstelling en centrale vragen	9
2.2. Methoden van onderzoek	10
3. Nederlands-Indische en Indonesische inwoners in Uithoorn	15
3.1. Inleiding	15
3.2. Achtergrondkenmerken van de respondenten	19
3.3. Opleiding en arbeid	20
3.4. Wonen en veiligheid	22
3.5. Welzijn, zorg en dienstverlening	23
3.6. Vrijtijdsbesteding en participatie	25
3.7. Toekomst	28
3.8. Conclusie	28
4. Marokkaanse inwoners in Uithoorn	31
4.1. Inleiding	31
4.2. Achtergrondkenmerken van de respondenten	34
4.3. Opleiding en arbeid	35
4.4. Wonen en veiligheid	37
4.5. Welzijn, zorg en dienstverlening	37
4.6. Vrijtijdsbesteding en participatie	39
4.7. Toekomst	41
4.8. Conclusie	42

5. Poolse inwoners in Uithoorn	47
5.1. Inleiding	47
5.2. Achtergrondkenmerken van de respondenten	48
5.3. Opleiding en arbeid	50
5.4. Wonen en veiligheid	52
5.5. Welzijn, zorg en dienstverlening	54
5.6. Vrijtijdsbesteding en participatie	55
5.7. Toekomst	58
5.8. Conclusie	59
6. Slotconclusie	61
6.1. Inleiding	61
6.2. Belemmeringen en behoeften bij integratie en participatie	61
6.3. Polen: (langdurend) verblijf en specifieke behoeften?	65
6.4. Aanbevelingen	66
Bijlage Verslag Expertmeeting 'Thuis in Uithoorn'	71

Inleiding

Net als veel andere (middelgrote) gemeenten heeft de gemeente Uithoorn te maken met een diverse bevolkingssamenstelling. Van de in totaal ruim 27.000 inwoners zijn er bijna 5.000 allochtoon.¹ Dit is ongeveer 18% van de Uithoornse bevolking (CBS Statline). De gemeente Uithoorn heeft behoefte aan meer inzicht in de integratie- en participatiebehoeften van allochtone inwoners. Ook is inzicht gewenst in factoren die integratie en participatie kunnen belemmeren of juist bevorderen.

De gemeente Uithoorn heeft het Verwey-Jonker Instituut daarom gevraagd hier onderzoek naar te doen, zodat de gemeente toekomstig beleid en activiteiten meer 'op maat' en passend kan ontwikkelen.

De inzichten die dit onderzoek oplevert, vormen de input voor een nieuwe integratienota van de Gemeente Uithoorn, waarin de ambities op het brede terrein van integratie en participatie zullen zijn opgenomen.

Daarbij heeft de gemeente Uithoorn aangegeven vooral te willen focussen op de twee grootste allochtone groepen in Uithoorn: de Nederlands-Indiërs/Indonesiërs² (748 personen) en de Marokkanen (566 personen). Daarnaast heeft de gemeente te maken met een groeiende groep van Poolse ingezetenen (263 personen) waar nog weinig over bekend is. Zo weten we weinig over hun ambities om (langdurig) in Nederland te verblijven en over de mogelijke (inte-

¹ Met allochtoon bedoelen we personen met een niet-Nederlandse herkomst. Zij zijn zelf geboren in een ander land of hebben (een) ouder(s) die in een ander land geboren is/zijn.

² Omdat het in het onderzoek vooral om personen van Nederlands-Indische herkomst blijkt te gaan, gebruiken we omwille van de leesbaarheid vooral de termen 'Indische Nederlanders' of 'personen/inwoners van Indische herkomst'. Wij verstaan hieronder echter alle personen afkomstig uit Indonesië en voormalig Nederlands-Indië.

gratie- of participatie)behoeften die hieruit voortvloeien. Deze relatief nieuwe groep migranten betrekken we ook in dit onderzoek.

In onderstaande tabel zijn gegevens over de bevolkingsamenstelling van de gemeente Uithoorn opgenomen. Het gaat om de totale bevolking, het aantal allochtonen daarbinnen (westers en niet-westers) en de vijf grootste groepen allochtonen.

Bevolking naar herkomstgroepering Uithoorn, 2008 (CBS Statline)

<i>Bevolking naar herkomstgroepering Uithoorn, 2008 (CBS Statline)</i>	
Bevolking Uithoorn totaal	27.501
Waarvan allochtoon	4.939
Waarvan westers	2.797
Waarvan niet-westers	2.142
Top 5 grootste etnische groepen	
Indonesië	748
Marokko	566
Duitsland	508
Suriname	336
Polen	263

In de rapportage die voor u ligt doen we verslag van het uitgevoerde onderzoek. De rapportage gaat in op de kenmerken van Indische, Marokkaanse en Poolse inwoners en hun behoeften aan (ondersteuning bij) integratie en participatie. Het onderzoek biedt concrete inzichten voor de nieuwe integratienota van de gemeente Uithoorn.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) beschrijven we eerst de doelstelling, centrale onderzoeksvragen en de methoden van dit onderzoek. Daarna volgen drie hoofdstukken waarin we steeds per etnische groep de kenmerken, behoeften en belemmeringen op het terrein van integratie en participatie beschrijven. We beginnen in hoofdstuk 3 met de Indische/Indonesische bewoners. Deze groep is al heel lang in Nederland (vanaf 1950) en haar komst hangt nauw samen met het Nederlandse koloniale verleden. Hoofdstuk 4 gaat over de Marokkaanse bewoners van de gemeente Uithoorn. De Ma-

rokkanen wonen sinds de jaren zeventig in Nederland en zijn overwegend arbeidsmigranten en hun nakomelingen. De Indische Nederlanders en Marokkanen vormen de twee grootste etnische groepen in de gemeente Uithoorn. In hoofdstuk 5 staan de Poolse inwoners van Uithoorn centraal. Zij zijn niet zozeer een heel grote groep (in omvang de vijfde etnische groep in Uithoorn); deze groep heeft de interesse van de gemeente omdat er nog heel weinig over bekend is. De komst van grote groepen Polen naar Nederland is een nieuw fenomeen. Omdat het om drie heel verschillende groepen gaat start elk van deze hoofdstukken met een korte inleiding over de (migratie)achtergrond van de betreffende groep. De hoofdstukken sluiten af met een conclusie met de voornaamste bevindingen. In hoofdstuk 6 ten slotte presenteren we de conclusies uit dit onderzoek en doen we aanbevelingen voor het integratiebeleid van de gemeente Uithoorn.

2. *Onderzoeksopzet*

2.1. *Doelstelling en centrale vragen*

De doelstelling van het voorliggende onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de leefsituatie van de inwoners van de gemeente Uithoorn met een Indische, Marokkaanse of Poolse herkomst en de daaruit voortvloeiende behoefte aan (ondersteuning bij) integratie en participatie. Voor de Poolse groep is een bijkomend doel van het onderzoek inzicht te krijgen in de mogelijke toekomstige verblijfswensen en de hieruit voortvloeiende behoefte aan (specifiek) aanbod, bijvoorbeeld op het gebied van educatie/inburgering. De inzichten dienen bruikbare aanknopingspunten op te leveren voor de nieuwe, brede integratienota van de gemeente Uithoorn.

Uit deze doelstelling volgen de volgende centrale vragen, die we in het onderzoek beantwoorden:

1. Wat is de huidige stand van zaken als het gaat om integratie/participatie van inwoners van Nederlands-Indische/Indonesische, Marokkaanse en Poolse herkomst in de gemeente Uithoorn? Dit beschrijven we aan de hand van leefgebieden.
2. Welke belemmeringen ervaren deze doelgroepen als het gaat om integratie/participatie en welke behoeften vloeien hieruit voort?
3. Wat is de visie van de inwoners van Poolse herkomst op (langdurend) verblijf in Uithoorn en welke behoefte (aan specifiek aanbod) aan integratie/participatie vloeit hier eventueel uit voort?
4. Welke aanbevelingen levert het onderzoek op voor de nieuwe brede integratienota van de gemeente Uithoorn?

Om deze vragen te beantwoorden zijn verschillende onderzoeksactiviteiten verricht: selecteren en werven van de respondenten, aan-

passen en ontwikkelen van de vragenlijst(en), interviews met inwoners van Indonesische, Marokkaanse en Poolse herkomst, een expertmeeting waarin de resultaten van de interviews worden gevalideerd en een eindrapportage met conclusies en aanbevelingen aan de gemeente. Hieronder lichten we onze aanpak toe.

2.2. *Methoden van onderzoek*

In een verkennend gesprek met de gemeente Uithoorn kwam naar voren dat de gemeente behoefte heeft aan meer inzicht in de stand van zaken op het gebied van integratie/participatie en hieruit voortvloeiende behoeften van inwoners met een Indonesische, Marokkaanse en Poolse herkomst. De gemeente heeft behoefte aan onderzoek dat generaliseerbaar is naar de betreffende groepen, maar dat tegelijkertijd daadwerkelijk zicht geeft op de (latente) behoeften van deze doelgroepen. We hebben daarom gekozen voor een kwalitatief onderzoek met diepte-interviews. Er zijn diverse redenen om dit zo te doen. Allereerst omdat het onderzoek betrekking heeft op het thema integratie. Achterliggende gedachte is dat er bij de betreffende groepen (nog) integratievraagstukken liggen. Het face-to-face interviewen is de meest passende methode om mensen die wellicht nog niet (volledig) zijn ingeburgerd (en dus wellicht minder bekend zijn met minder persoonlijke of abstractere onderzoeksmethoden, zoals schriftelijke enquêtes) te bevragen over hun leefsituatie en (latente) behoeften. Daarnaast geven diepte-interviews niet alleen inzicht in de stand van zaken, belemmeringen en behoeften, maar ook in de mechanismen die hieraan ten grondslag liggen. Kennis van deze mechanismes is van belang om succesvol beleid te kunnen inrichten. Respondenten kunnen bijvoorbeeld aangeven dat zij behoefte hebben aan opvoedingsondersteuning, maar daarbij is het belangrijk om te achterhalen hoe dergelijke ondersteuning in de leefsituatie kan passen en aan welke randvoorwaarden een aanbod (minimaal) zou moeten voldoen. De interviews zijn indien nodig in de eigen taal afgenomen, zodat het niet (goed) beheersen van de Nederlandse taal geen belemmering vormde.

Bij de samenstelling van de groepen respondenten (zie hieronder) is rekening gehouden met een spreiding naar etniciteit, geslacht en leeftijd. Van elke groep zijn vijftien personen

geïnterviewd. Hierdoor ontstaat een goede representatie van de leefsituatie, belemmeringen en behoeften van de gehele groep. Van statistische representativiteit kunnen we echter niet spreken bij deze steekproefomvang. De bevindingen zijn ter validering voorgelegd aan betrokkenen in een expertmeeting.

Selectie en werving van de respondenten

Voor de selectie van respondenten hebben we een aselechte steekproef getrokken uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) van de gemeente Uithoorn. Daarbij is gezocht naar personen met de Indische/Indonesische, Marokkaanse en Poolse etniciteit van 18 jaar en ouder. Door het aselekt selecteren vormt de selectie vanzelf een afspiegeling van de leeftijdsopbouw en de man-vrouwverdeling binnen de hele groep. Per groep is at random een bestand samengesteld van 45 namen van mogelijke respondenten.

Aan deze geselecteerde respondenten heeft de gemeente Uithoorn een brief gestuurd met uitleg over het onderzoek en de mededeling dat een onderzoeker hierover contact kon opnemen. De brief is in samenwerking met de onderzoekers opgesteld, en onderaan de brief stonden contactgegevens van de onderzoekers vermeld zodat mensen zich met vragen direct tot de onderzoekers konden wenden.

Vervolgens zijn de respondenten benaderd door interviewers die de taal van de respondent spraken (Marokkaans, Pools en Nederlands). Dit gebeurde voornamelijk doordat de interviewer aan huis aanbelde, met als doel het interview direct af te nemen of een afspraak te maken voor een ander moment. In sommige gevallen is telefonisch een afspraak gemaakt (bijvoorbeeld als betrokkene zelf niet thuis bleek te zijn maar een gezinslid of huisgenoot wel; in een aantal gevallen is toen het telefoonnummer verstrekt).

Ontwikkeling van de vragenlijst(en)

Het Verwey-Jonker Instituut heeft in het kader van de onderzoeken *Participatie? Ja! Allochtone vrouwen in beeld*³ in Rijswijk en *Allochtone vrouwen doen mee! Eerste generatie allochtone vrouwen in Rotterdam en hun perspectief op activering*⁴ in Rotterdam (zie literatuur) een inter-

³ Distelbrink, M. & Kromontono, E. (2009). *Participatie? Ja! Allochtone vrouwen in Rijswijk in beeld*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

⁴ Gruijter, M. de, Boonstra, N., Pels, T., & Distelbrink, M. (2007). *Allochtone vrouwen doen mee! Eerste generatie allochtone vrouwen in Rotterdam en hun perspectief op activering*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

viewvragenlijst ontwikkeld om in een lokale context inwoners te bevragen over hun leefsituatie en hun daaruit voortvloeiende behoeften en wensen op het terrein van participatie/integratie. Deze vragenlijst bestond uit gesloten en open vragen over de volgende onderwerpen: achtergrondkenmerken geïnterviewden, onderwijs, inburgering, sociale integratie/actief burgerschap, emancipatie en participatie, gezondheid, sport en welzijn. Deze vragenlijst vormde de basis voor de vragenlijst die is gebruikt in Uithoorn. De vragenlijst is voor dit onderzoek flink uitgebreid en aangepast aan de lokale situatie en de betreffende doelgroepen. Er is bovendien een extra module ontwikkeld voor de Poolse doelgroep. Hierin zijn vragen opgenomen over de mogelijke verblijfwensen en -behoeften van de Polen op de langere termijn en daarmee samenhangende behoeften aan educatie/inburgering, huisvesting, gezinshereniging en maatschappelijke participatie. De drie onderscheiden groepen (Indonesiërs, Marokkanen en Polen) zijn dus alle geïnterviewd via een basisvragenlijst, terwijl aan de Polen nog extra vragen zijn voorgelegd. De vragenlijst voor de Poolse doelgroep is vertaald in het Pools.

Interviews met inwoners van Indische, Marokkaanse en Poolse herkomst

De interviews zijn uitgevoerd door vier ervaren interviewers, die van de onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut een training hebben gekregen in het afnemen van de betreffende vragenlijst. Drie van de interviewers zijn tweetalig en afkomstig uit de doelgroep: twee spreken naast Nederlands vloeiend Pools, en één zowel het Marokkaans-Arabisch als het Tamazig (Berbers). Dit betekent dat het niet (goed) spreken van de Nederlandse taal geen belemmering was om deel te nemen aan het interview. De interviews met de Polen zijn alle in het Pools afgenomen. De interviews met de Marokkanen voor de helft in het Nederlands en voor de helft in de eigen taal. De interviews met de Indische Nederlanders zijn allemaal in het Nederlands afgenomen.

De interviews met de respondenten van Indische herkomst duurden een uur tot 80 minuten. De interviews met bewoners van Marokkaanse herkomst waren korter en duurden gemiddeld drie kwartier tot een uur, een enkel interview zelfs nog korter. De interviews met de Poolse respondenten duurden ondanks de extra mo-

dule niet langer: het merendeel duurde ook drie kwartier tot een uur en een enkel interview zelfs korter.

De interviewers zijn in eerste instantie met de eerste helft van de 45 adressen per etnische groep op pad gestuurd. Zij moesten ten minste drie maal op een zelfde adres aanbellen, op verschillende tijdstippen. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld alleen mensen die overdag thuis zijn worden geïnterviewd. In alle gevallen lukte het de interviewers om hun interviews met deze adressen te realiseren.

Van de interviews is door de interviewers uitgebreid verslag gedaan in een daartoe ontworpen digitaal verslagformulier dat erop gericht is een snelle en betrouwbare analyse van de gegevens mogelijk te maken (NetQuest). Verder hebben de interviewers de non-respons bijgehouden (reden om niet aan het onderzoek mee te werken) en na elk interview een aantal achtergrondvragen beantwoord over de omstandigheden waaronder het interview is afgenomen. Deze bevindingen zijn meegenomen in de analyse.

Expertmeeting

De resultaten van het onderzoek zijn voorgelegd aan een groep betrokken experts in de gemeente Uithoorn. Dit waren professionals van maatschappelijke organisaties en de gemeente, en actieve leden uit de doelgroep zelf. Centrale vraag tijdens deze expertmeeting was of de experts de resultaten herkenden, of de rapportage voldoende helder was en of de aanwezigen de aanbevelingen voor gemeentelijk beleid ondersteunden. Met het commentaar van de experts zijn enkele aanbevelingen verder aangescherpt. Van de expertmeeting is verslag gedaan. Zowel dit verslag als de lijst van deelnemers vindt u in Bijlage 1.

Uitvoering van het onderzoek

Het onderzoek is in tien weken tijd uitgevoerd; dat is voor een dergelijk onderzoek een zeer korte periode. In het onderzoek is nauw samengewerkt met de opdrachtgever. De aanpak en wijze van benaderen hebben we gekozen in overleg met de opdrachtgever. De conceptvragenlijst is uitgebreid met de opdrachtgever besproken, waarbij deze aanvullingen en wijzigingen heeft kunnen voordragen. De opdrachtgever heeft de genodigden voor de expertmeeting gekozen.

3. *Nederlands-Indische en Indonesische inwoners in Uithoorn*

3.1. *Inleiding*

Indische en Indonesische migranten in Nederland

De komst van mensen uit Nederlands-Indië/Indonesië naar Nederland is een direct gevolg van het Nederlandse koloniale verleden. De meeste (re)migranten kwamen in de jaren vijftig van de vorige eeuw naar Nederland, na de door Soekarno uitgeroepen onafhankelijkheid van de nieuwe republiek Indonesië in 1945, en de uiteindelijke acceptatie daarvan door de Nederlandse regering op 27 december 1949.

Kenmerkend voor deze groep is het relatief hoge opleidingsniveau van de toenmalige migranten, het feit dat zij veelal al Nederlands spraken en Nederlands onderwijs hadden genoten voor hun komst naar Nederland, de kennis van de Nederlandse samenleving die al aanwezig was en het grote aantal gemengde huwelijken.⁵ In grote lijnen kan gesteld worden dat de Indische/Indonesische gemeenschap snel geïntegreerd is in de Nederlandse samenleving, en weinig problemen heeft ondervonden op het gebied van onderwijs, arbeid en participatie. Deze groep wordt in beleid dan ook geschaard onder de westerse allochtonen. Anno 2009 is deze groep nauwelijks nog volledig geïntegreerd en opgegaan in maatschappij. We kunnen inmiddels eigenlijk niet meer spreken over 'de' Indische/Indonesische gemeenschap. Uitzonderingen vormen Indische ouderen

⁵ Zie Lucassen & Penninx (1994). *Nieuwkomers, nakomelingen, Nederlanders. Immigranten in Nederland 1550-1993*. Amsterdam: Het Spinhuis; en de websites van de stichtingen Pelita en Tong Tong (www.pelita.nl en www.tongtong.nl).

en Molukse Indonesiërs die een aparte positie hebben gehad in de koloniale periode en de opvang daarna in Nederland.⁶

Van de eerste generatie mensen uit Nederlands-Indië/Indonesië woont een groot deel inmiddels al 50 tot 60 jaar in Nederland. Hun kinderen, de tweede generatie, zijn grotendeels ook al volwassen. Een flink deel van hen is geboren in een gemengd huwelijk en heeft één ouder van Indische of Indonesische afkomst.

Steekproef onder Nederlands-Indische en Indonesische inwoners van Uithoorn

Hoewel in de gemeente Uithoorn niet de indruk bestaat dat er problemen zijn met de Indische/Indonesische groep, wil de gemeente deze groep toch belicht zien in onderhavig onderzoek. De reden daarvoor is dat deze groep de grootste etnische groep van Uithoorn is, en dat het vermoeden bestaat dat het daarbij vooral gaat om ouderen, die mogelijk andere behoeften aan voorzieningen hebben.

Voor de interviews is een aselechte steekproef van 45 personen getrokken onder personen die de Indische of de Indonesische etniciteit hebben. Het onderscheid tussen Nederlands-Indisch en Indonesisch behoeft enige toelichting. Op 27-12-1949 wordt de voormalige kolonie Nederlands-Indië onafhankelijk en gaat verder als de Republiek Indonesië. Bij mensen die daar vóór deze datum geboren zijn wordt (in Nederland) als geboorteland Nederlands-Indië genoteerd, bij mensen die ná deze datum geboren zijn is dat Indonesië. Personen die in Nederlands-Indië zijn geboren, zijn dus altijd 60-plussers want geboren vóór december 1949. Aangezien begin jaren vijftig een grote migrantenstroom naar Nederland op gang kwam, is dit onderscheid historisch gezien misschien nog nuttig. Van mensen uit Nederlands-Indië weten we bijvoorbeeld dat zij Nederlands onderwijs hebben genoten en bekend waren met de Nederlandse samenleving. Bij de tweede generatie echter, waarvan één van de ouders of de beide ouders in Nederlands-Indië of Indonesië zijn geboren, is het onderscheid tussen deze groepen wel heel gekunsteld.

Van de 45 personen in de steekproef in Uithoorn hebben er 32 de Nederlands-Indische en dertien de Indonesische etniciteit. Dit wijst

⁶ Na het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid grijpt Nederland militair in. KNIL-militairen, afkomstig van de Molukken, ondersteunen Nederland daarbij. Wanneer Nederland de onafhankelijkheid erkent, worden veel Molukse militairen en hun gezinnen naar Nederland gerepatriëerd en opgevangen in kampen.

erop dat deze gemeenschap in Uithoorn voornamelijk bestaat uit migranten van het eerste uur en hun nazaten. Dit blijkt onder andere uit het commentaar dat de onderzoekers en interviewers kregen op het verzoek mee te werken aan dit onderzoek. Hetzelfde commentaar komt terug bij het aanbellen bij de geselecteerden en bij de open vraag aan het eind van het interview. We gaan er hieronder uitgebreid op in, omdat we denken dat het veel inzicht biedt in de situatie van de Uithoornse bewoners van Indische en Indonesische komaf, en dat het relevant is voor de interpretatie van de resultaten.

Respons en opmerkingen over het onderzoek

Na het trekken van de steekproef is door de gemeente Uithoorn een brief met uitleg over het onderzoek gestuurd aan de 45 geselecteerde personen. Onderaan de brief staan contactgegevens van de onderzoekers. Opvallend is dat van de 45 geadresseerden er drie telefonisch contact opnemen met de onderzoekers, twee zelfs de eerstvolgende werkdag na verzending van de brief.

De eerste die contact opneemt is een Indische mevrouw van 84 jaar. Zij geeft aan niet mee te willen werken en niet te begrijpen waarom zij voor dit onderzoek wordt gevraagd. Ze woont tussen de Nederlanders, heeft Nederlandse kennissen, burens en familie. Na enige uitleg vertelt ze dat ze nog kwiek is en zelfstandig woont en geen behoefte heeft aan bijzondere voorzieningen. Haar man woont in 't Hoge Heem, en daar gaat zij als het nodig is ook naartoe. De tweede persoon is de echtgenoot van een Indische mevrouw van 66. Zij wil niet meedoen. Haar man belt met de mededeling dat zij onterecht als lid van 'de doelgroep' wordt gezien. Hij vindt de registratie van de gemeente (op basis van geboorteland) onterecht. Zijn vrouw is op Sumatra uit Nederlandse ouders geboren en op 4-jarige leeftijd naar Nederland gekomen. Kortom: zij leven als elke andere Nederlander, ervaren geen belemmeringen en hebben geen andere soort behoeften. Mijnheer is vriendelijk maar zegt wel grappend: 'Voor je het weet moeten we een inburgeringscursus volgen.' De derde persoon die belt is een Indische mijnheer van 65 jaar; hij belt daarentegen op om zijn telefoonnummer door te geven: gezien zijn drukke bezigheden maakt hij liever een telefonische afspraak.

Bij het aanbellen aan de deur heeft de interviewer vergelijkbare ervaringen. Mensen zijn verbaasd dat we ze benaderen voor deel-

name. Van de vijftien personen die aan het onderzoek meedoen zijn er twee in eerste instantie argwanend en ontevreden over het feit dat ze bij het onderzoek betrokken worden. Zes personen geven aan zeer verbaasd te zijn dat wij hen benaderen of leggen uit dat ze niet tot de doelgroep behoren; drie van hen vertellen meteen dat zij uit Nederlandse ouders zijn geboren die in Indië/Indonesië hebben gewerkt. Een respondent (een jonge man) is zelfs niet op de hoogte van enig verband met Indonesië, niet in de generatie van zijn ouders of grootouders. Volgens hem heeft niemand uit zijn familie iets met Indonesië. Als we dit nazoeken blijkt dat volgens de GBA zijn moeder in Indonesië is geboren. Deze mensen zijn echter wel bereid mee te werken aan het onderzoek. In een geval blijft de interviewer het gevoel houden dat de respondent eigenlijk niet mee wil doen, maar de andere veertien interviews lopen stuk voor stuk ontspannen.

Aan het eind van het interview geeft de interviewer de respondenten de gelegenheid nog vragen te stellen of opmerkingen te maken. Van de vijftien geïnterviewden maken er veertien gebruik van de gelegenheid dit te doen. Elf van hen hebben opmerkingen over de keuze van de gemeente om dit onderzoek onder deze groep uit te voeren.⁷ Sommigen voelen zich niet aangesproken omdat zij de interesse van de gemeente vooral met problemen en een gebrek aan integratie associëren. Zij zeggen bijvoorbeeld: 'Ik ben hier geboren in de Kwakel, Hollandser kan haast niet midden in de polder. Inburgering is aan ons niet besteed. Ik begrijp niet waarom we hiervoor gevraagd worden', 'Ik was verbaasd dat ik was uitgekozen voor dit interview aangezien ik me gewoon Nederlands voel en hier ben geboren en nog nooit problemen heb gehad' en 'Ik dacht dat het onderzoek voor mijn vrouw was aangezien zij Amerikaanse is.' Anderen rekenen zich vooral niet tot de doelgroep omdat zij zichzelf niet als Indisch of Indonesisch zien: 'Mijn verbinding met Indonesië is erg dun. Mijn vader is in Indonesië geboren uit Nederlandse ouders. Mijn vader kon zich erover opwinden dat hij en zijn kinderen het officiële stempel allochtoon opgedrukt kregen. Ik ervaar het zelf niet als een probleem' en 'Ik vind het grappig dat ik uitgekozen ben. Mijn moeder is wel in Indonesië geboren maar ik ben oer-Hollands.'

⁷ De andere drie opmerkingen gaan over verpaupering in de wijk, een buslijn die de waarde van het huis doet verminderen en de Wmo.

Buiten deze respondenten is bij nog tien anderen van de lijst aangeboden. Een persoon is tot drie keer toe niet thuis. De negen anderen willen niet meedoen. Vijf personen hebben het te druk om mee te doen en geen interesse. De andere vier voelden zich niet aangesproken door het onderzoek en zijn er verbaasd over. Twee van hen uiten zich negatief over het feit dat zij voor dit onderzoek benaderd worden. De interviewer heeft daarover het volgende genoteerd: 'Mevrouw vond het onzin en voelde zich beledigd dat ze benaderd werd voor een onderzoek over participatie en integratie' en: 'Meneer is geadopteerd en opgegroeid bij Nederlandse ouders. Voelde zich beledigd dat hij voor dit onderzoek gevraagd werd.'

We zien dus dat van de 24 mensen die voor dit onderzoek benaderd zijn, er veertien ten minste verbaasd zijn en het nut en de noodzaak ervan betwijfelen.

3.2. *Achtergrondkenmerken van de respondenten*

Leeftijd en sekse

Leeftijdscategorie	Aantal
tot 30 jaar	1
30 tot 40 jaar	4
40 tot 50 jaar	5
50 tot 60 jaar	4
60 jaar en ouder	1
Totaal	15

De geïnterviewden uit de Indische groep zijn tussen de 29 en 68 jaar oud. De meeste respondenten zijn tussen de 30 en 40 jaar (vier personen), de 40 en 50 jaar (vijf personen) en 50 en 60 jaar oud (vier personen). De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 46 jaar.

Overigens is de spreiding in leeftijd van de 45 geselecteerde personen uit de steekproef groter. Het leeuwendeel in dat bestand is ook tussen de 30 en 60 jaar oud, maar er zijn zowel meer jongeren (twintigers) als ouderen (60-90 jaar) in opgenomen. Dat is waarschijnlijk een betere afspiegeling van de leeftijdsopbouw van de Indische groep dan de spreiding bij de vijftien personen die hebben meegewerkt. Het gaat om negen mannen en zes vrouwen.

Woonduur in Nederland en reden voor migratie

Twaalf van de vijftien respondenten zijn in Nederland geboren. Van de overige drie kwam er een hier wonen als kleuter; haar Nederlandse ouders werkten in Indonesië en gingen weer terug naar Nederland. De andere twee kwamen als jongvolwassene (op 28- en 29-jarige leeftijd) in Nederland wonen; de een voor de liefde, de andere omdat hij het een mooi land vond en zijn broer er woonde. Deze drie niet in Nederland geboren personen wonen hier nu achtereenvolgens 54, 23 en 39 jaar.

Samenstelling van het huishouden

Het samenlevingsverband waarin de vijftien respondenten leven is gevarieerd. Twee van hen wonen alleen, vijf met een partner, zeven met een partner en kinderen en een met het eigen gezin en de schoonfamilie.

3.3. *Opleiding en arbeid*

Opleiding

Alle vijftien respondenten spreken goed Nederlands, geen van hen heeft dan ook behoefte aan Nederlandse les. Aan de respondenten is vervolgens gevraagd wat het niveau is van de hoogste opleiding die zij hebben afgerond. Dat is weergegeven in onderstaande tabel:

Hoogst genoten opleiding	Aantal
Geen	0
Lagere school	0
Cursus Nederlandse taal	0
Inburgeringscursus	0
Vmbo/mavo/lbo	1
Havo/vwo	3
Mbo	6
Hbo	5
Universiteit	0
Totaal	15

Bij één respondent ligt het hoogst genoten opleidingsniveau op mavo/vmbo/lbo-niveau, bij de overige veertien is dit hoger: havo/vwo- (drie personen), mbo- (zes personen) of hbo-niveau (vijf

personen). De behoefte om verder te leren is groot in deze groep: vier personen volgen momenteel een opleiding of cursus; zes respondenten willen graag een vervolgopleiding of cursus volgen. Het gaat hier om een cursus Italiaans, werkgerelateerde nascholing (twee maal), een hbo-opleiding en een universitaire studie (vijf maal). Een van de respondenten wil de opleiding voor vlieginstructeur voor de Boeing 747 volgen. Een dergelijke opleiding is aan een vacature gekoppeld en het ontbreken van zo'n vacature is de reden dat deze respondent de opleiding niet doet. De redenen van de andere vijf personen die aangeven een opleiding of cursus te willen gaan volgen maar dit nu niet te doen, zijn gelegen in de werk- en privé-sfeer: de werkgever wil de cursus niet betalen, te druk met werk, te weinig tijd, of de combinatie met nog jonge kinderen (twee maal).

Arbeid

Ook voor betaalde arbeid is het beeld positief. Van de vijftien respondenten verrichten er elf betaalde arbeid. Zij hebben uiteenlopende banen: activiteitenbegeleider, coördinator aftersales, piloot, medewerker assurantiënkantoor en voorraadbeheerder. Twee respondenten zijn docent en drie zijn er manager. Een respondent is zelfstandig ondernemer. Het niveau van deze functies past goed bij het opleidingsniveau. Van de niet-werkenden is er één met pensioen, zijn er twee fulltime belast met een gezin met jonge kinderen en is er een arbeidsongeschikt.

Aan de respondenten is ook gevraagd of zij tevreden zijn met hun situatie als werkende of niet-werkende. Drie van hen waren daar niet tevreden over; een van hen vindt de werkdruk te hoog, een van hen werkt niet en mist daardoor sociale contacten; de laatste wil graag weer gaan werken maar vindt dit te lastig in combinatie met de nog jonge kinderen.

Inkomen

Over inkomsten hebben de respondenten niet te klagen. Bij veertien van de vijftien respondenten is de voornaamste bron van inkomen van het gehele huishouden betaalde arbeid, bij één van hen is dat een pensioen. Alle respondenten antwoorden positief op de vraag of zij van dit inkomen kunnen rondkomen.

3.4. *Wonen en veiligheid*

De woning

Aan de respondenten is gevraagd of zij tevreden zijn met de woning: veertien respondenten zijn dat. Zij antwoorden eveneens bevestigend op de vraag of ze de woning ook geschikt vinden om langere tijd in te blijven wonen. Een persoon is niet tevreden met de woning en vindt deze ook niet geschikt om langer in te blijven wonen: volgens deze persoon is de renovatie door de woningbouwcorporatie slecht uitgevoerd; de respondent ondervindt hiervan allerlei soorten hinder. Tevens ervaart deze persoon geluidsoverlast van de vele spelende kinderen.

De directe woonomgeving en buurt

Twee derde van de respondenten (dus tien personen) is tevreden over de directe woonomgeving of buurt. Degenen die niet zo tevreden zijn noemen als minpunten vreemde types in de buurt, hangjongeren en Lonsdale-jongeren die de Ethiopische burens hebben weggepest. Ook geluidsoverlast van spelende kinderen bij een school, rommel bij de flats en modderige uitlaatplaatsen voor honden leiden tot irritatie. Daarnaast noemen de respondenten als minpunt te weinig parkeerplaatsen en verpaupering van de wijk in het algemeen. Een van de respondenten is behoorlijk negatief over de concentratie allochtonen in de wijk. Volgens deze persoon is er een te grote concentratie van bepaalde groepen bij elkaar, vooral van 'mannen met baarden en jurken', is er overlast door hangjongeren, voelen mensen zich onveilig en wordt de school steeds zwarter. De verhoudingen zijn scheef en de respondent maakt zich hier zorgen over.

Alle vijftien respondenten voelen zich echter veilig in de buurt. Ook geven alle respondenten aan contacten te hebben in de buurt. Dit is vooral met burens en buurtgenoten (elf maal), met vrienden (drie maal) en met familie (eenmaal). Gevraagd naar de etnische achtergrond van deze mensen geven veertien respondenten aan in de buurt voornamelijk met autochtone Nederlanders om te gaan; een respondent noemt zowel autochtone als allochtone buurtcontacten. Op de vraag of de respondent meer contacten in de buurt zou willen, antwoorden er dertien 'nee'. De twee personen die dat

wel zouden willen, geven aan dat hun te drukke en onregelmatige leven dit belemmert: zij komen er niet aan toe.

Woonwensen voor de toekomst

Voor de toekomst hebben elf respondenten wensen voor verandering; de overige vier zijn tevreden met hun huidige situatie. De voornaamste redenen om een andere woning te wensen zijn de behoefte aan een ruimere woning, een vrij gelegen woning of woning in rustigere of groenere woonomgeving (een respondent merkt op verder weg van Schiphol te willen wonen), een woning die te combineren is met kantoorruimte en een woning elders vanwege vrienden of familie daar. Een respondent merkt op in de toekomst graag gelijkvloers te willen gaan wonen, bijvoorbeeld in een bungalow, met het oog op het ouder worden.

3.5. *Welzijn, zorg en dienstverlening*

Behoefte aan hulp of ondersteuning bij gezondheidsproblemen of opvoeding

Alle respondenten noemen hun gezondheid goed (tien personen) of zeer goed (vijf personen). Zij ervaren geen problemen op dit vlak. Ook heeft geen van hen vragen over het opvoeden van kinderen. Aangezien er geen melding is van problemen is niet verder doorgevraagd naar het type ondersteuning waar de respondenten behoefte aan hebben, of naar de bekendheid met voorzieningen op dit vlak.

Bekendheid met gemeentelijke zorg- en welzijnsvoorzieningen

Wel hebben we aan alle respondenten gevraagd of zij bekend zijn met de Wmo-voorzieningen van de gemeente. Dit zijn voorzieningen voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld aanpassingen aan de woning, speciaal taxivoer of zaken als een rolstoel. Van de respondenten is een derde, dus vijf personen, bekend met de Wmo-voorzieningen. Aan de tien personen die hier niet bekend mee zijn is gevraagd of zij hier meer over zouden willen weten. Bij negen van hen is dat niet het geval; een van hen wil dit wel. Deze persoon geeft aan het eind van het interview ook aan hier meer informatie over te willen krijgen.

Ook is gevraagd naar de bekendheid met de belangrijkste maatschappelijke instellingen in de gemeente Uithoorn. In onderstaande tabel is per instelling aangegeven hoeveel respondenten bekend zijn met die instelling.

Instelling	Aantal personen dat met de instelling bekend is
Vita Advies en Welzijn	3
Informatiepunt Inburgering	6
Steunpunt Mantelzorg	7
Amstelring Thuiszorg	14
Cardanus (welzijnsorganisatie)	2
't Hoge Heem (verpleeghuis annex woonzorgcomplex)	15
Loket Wonen, Welzijn en Zorg	9

Opvallend is dat de Thuiszorg en het verpleeghuis bij (bijna) iedereen bekend zijn, en in mindere mate het Steunpunt Mantelzorg en het Loket Wonen, Welzijn en Zorg (waar je hulpmiddelen vanuit de Wmo kunt aanvragen). Van deze zorgvoorzieningen is de meerderheid op de hoogte. De welzijnsvoorzieningen echter, Vita Advies en Welzijn (met onder andere maatschappelijk werk) en de welzijnsorganisatie Cardanus zijn bij veel minder mensen bekend. Over het verpleeghuis 't Hoge Heem moeten we wel opmerken dat dit van bovenstaande voorzieningen waarschijnlijk de enige is die in de gemeente duidelijk fysiek herkenbaar is: het zou dus kunnen dat mensen niet zozeer de functie verpleeghuis kennen maar vooral het gebouw 't Hoge Heem. Bij het Loket Wonen, Welzijn en Zorg valt overigens iets op: in de vorige paragraaf is beschreven dat vijf personen bekend zijn met de Wmo-voorzieningen, terwijl bij deze vraag negen personen aangegeven het Loket Wonen, Welzijn en Zorg - waar deze voorzieningen moeten worden aangevraagd - te kennen. Het Loket is dus bekender dan de Wmo-voorzieningen. De verklaring hiervoor kan zijn dat de term Wmo-voorzieningen niet bij iedereen bekend is, of dat de respondenten zich tot het loket wenden voor andere zaken.

Aan de respondenten die bekend waren met het Loket Wonen, Welzijn en Zorg is vervolgens gevraagd of zij wel eens contact hebben gehad met dit loket, bijvoorbeeld om een vraag te stellen. Als dit het geval was, is doorgevraagd op de ervaringen hiermee: is de klant goed geholpen?

Negen respondenten kennen het Loket. Van hen heeft er één wel eens daadwerkelijk contact met het Loket gehad. Deze persoon

geeft aan geen prettige ervaringen te hebben met dit loket. Hij had zijn tuin zonder de juiste papieren omgebouwd tot een parkeerplaats en werd beboet. De respondent is van mening dat de gemeente het hem erg lastig heeft gemaakt.

Lacunes in het aanbod in Uithoorn

Op de vraag of respondenten voorzieningen missen in de gemeente Uithoorn antwoorden er negen van de vijftien bevestigend. De voorbeelden die zij noemen zijn echter geen voorzieningen op het vlak van maatschappelijke en zorgvoorzieningen. Een respondent noemt een EHBO-post en twee andere meer speelvoorzieningen voor respectievelijk kinderen en jongeren. Verder missen ze in Uithoorn vooral: een Dirk van den Broek, bioscoop, coffeeshop, filmhuis, disco, groot zwembad en betere busverbinding naar Alphen aan de Rijn.

3.6. *Vrijtijdsbesteding en participatie*

Deelname aan culturele en recreatieve voorzieningen

De gemeente Uithoorn wil niet alleen weten of haar inwoners bekend zijn met de belangrijkste voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn. De gemeente wil ook weten of inwoners de culturele en recreatieve voorzieningen in Uithoorn kennen, of zij gebruik maken van deze voorzieningen of er zelfs actief bij betrokken zijn. Daarom is met de respondenten onderstaande lijst met organisaties doorgenomen met de vraag of zij de organisatie kennen, en zo ja of zij er gebruik van maken en of zij er actief zijn als vrijwilliger. In onderstaande tabel is dat per organisatie te zien.

	Niet mee bekend	Mee bekend	Gebruiker, komt er wel eens	Actief als vrijwilliger
Moskee of kerk	5	7	2	1
Stichting Marokkaanse Gemeenschap Uithoorn	15	0	0	0
Religieuze organisatie	15	0	0	0
Buurthuis	9	4	2	0
Wijksteunpunt	13	2	0	0
Buurtbeheer	9	6	0	0
Bibliotheek	1	6	8	0
Muziekschool/ Muziekvereniging	5	9	1	0
Sportclub/fitness	2	4	9	0
Peuterspeelzaal	2	10	3	0
Speeltuin	1	10	4	0
Jongerenorganisatie	12	3	0	0
Bejaardensociëteit	12	3	0	0
Cultureel centrum De Hint	6	5	4	0
Wmo-raad	14	1	0	0

Geen van de respondenten in deze groep is bekend met de Stichting Marokkaanse Gemeenschap Uithoorn en met religieuze organisaties. Een aantal organisaties is bij meer dan twee derde van de groep niet bekend; dit zijn het wijksteunpunt, jongerenorganisaties, de bejaardensociëteit en de Wmo-raad. Het meest bekend zijn de peuterspeelzaal, speeltuin en muziekschool. Kijken we naar het gebruik van de voorzieningen dan springen vooral de bibliotheek en sportclubs eruit. De respondenten zijn in twee organisaties actief: in de moskee of kerk en in cultureel centrum De Hint.

Behoeftte aan recreatieve voorzieningen

Aansluitend aan deze vraag vroegen we de respondenten of er organisaties in het schema voorkomen waar zij geen contact mee hebben maar wel contact mee zouden willen hebben. Twee van hen antwoorden hierop positief. Beiden willen gebruik maken van de muziekschool. De een ziet dat er van komen als de kinderen wat ouder zijn. De andere maakt er geen gebruik van omdat deze de muzieklessen te duur vindt.

Ook is gevraagd naar de activiteiten of organisaties die respondenten missen in Uithoorn. Hierop zeggen vijf van de vijftien respondenten activiteiten te missen. Twee personen noemen het

voorheen gezellige horecagedeelte aan de Amstel, een persoon noemt jongerenorganisaties voor jongeren vanaf 14 jaar, een ander meer activiteiten in de buurt en de laatste mist een zangkoor met klassieke muziek. Zie ook de laatste alinea van paragraaf 3.5, waarin beschreven is dat op de vraag naar ontbrekende maatschappelijke voorzieningen vooral recreatieve voorzieningen worden genoemd.

Vrijwilligerswerk

Zes van de vijftien respondenten verrichten vrijwilligerswerk. Een persoon doet dit bij de kerk, drie personen doen dit op een school, een persoon doet in vakanties vrijwilligerswerk voor schoolkinderen in een andere gemeente. De laatste is vrijwilliger bij een hobbyvereniging.

Van de negen personen die geen vrijwilligerswerk doen, geven er twee aan dit best te willen. Beiden geven aan dat de reden dat ze dit niet doen gelegen is in tijdgebrek.

Sport en bewegen

Aan de respondenten is gevraagd of zij ten minste een half uur per dag aan beweging doen. Daarbij is uitgelegd dat het kan gaan om sporten in georganiseerd verband, maar ook om fietsen, wandelen of de kinderen naar school brengen. Veertien respondenten antwoorden positief: zij bewegen dagelijks meer dan een half uur. Een respondent doet dit niet maar zou het wel willen. Tijdgebrek is de reden om het niet te doen.

Activiteiten buitenshuis

De belangrijkste reden om meer activiteiten buitenshuis te gaan ontplooiën vinden de respondenten het plezier in de activiteit (tien personen) en sociale contacten (drie personen). Zeven personen zien geen belemmeringen om meer activiteiten te ontplooiën, zij zijn tevreden met wat zij al doen. Zeven personen hebben het te druk met werk of gezin om meer activiteiten te ontplooiën of geven aan dat het geen prioriteit heeft. Een persoon noemt hier gezondheidsklachten als belemmering.

3.7. *Toekomst*

Aan het eind van het interview is kort benoemd welke onderwerpen in dit interview behandeld zijn. Daarna is gevraagd naar de grootste wens die de respondent voor zichzelf heeft op het terrein van werk, opleiding, wonen, zorg, welzijn of participatie. Vier personen hebben voor hun toekomst wensen op het gebied van wonen (een eigen koopwoning, een rustiger plekje, een woning aan de Amstel, een prettige woning voor als we oud zijn) en vier op het gebied van werk (meer willen werken en ander werk). Een respondent wil de opleiding afmaken, twee respondenten willen meer vrije tijd, een respondent wil participeren in de politiek. De overige drie hebben geen speciale wensen voor hun toekomst en zijn tevreden. Zij willen zoals een van hen het noemt 'gezond en gezellig blijven leven'.

Tot slot is de respondenten gevraagd waar zij in de toekomst willen wonen. Opvallend is dat slechts drie personen ervan uitgaan dat zij in Uithoorn blijven wonen. Twee respondenten weten nog niet waar ze in de toekomst willen wonen. Zes personen hebben plannen om naar een andere gemeente te verhuizen, en vier om naar een ander land te verhuizen (Spanje, USA, Indonesië en nog onbekend). Als reden om dit te willen geven deze tien personen aan: meer rust/ruimte/groen/natuur, de temperatuur/het klimaat, de mensen, en familie en vrienden die daar al wonen. Een persoon wil expliciet weg vanwege de geluidsoverlast van Schiphol.

3.8. *Conclusie*

De Indische en Indonesische respondenten in de steekproef zijn mede-lands in Nederland geboren of wonen al decennia lang in Nederland. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 46 jaar. De respondent die het kortst in Nederland woont, woont hier al 23 jaar. Dit komt overeen met het algemene beeld van deze groep: het is een 'oude' migrantengroep die al lange tijd een plekje heeft in de Nederlandse samenleving. We zien dit ook terug in het opleidingsniveau en de positie op de arbeidsmarkt die de Indische groep heeft. Zij spreken allen Nederlands en hebben een gemiddelde tot hoge

opleiding genoten, zij zijn allen ofwel aan het werk ofwel een opleiding of cursus aan het volgen. Ondanks het al hoge opleidingsniveau is de behoefte om verder te leren in de groep groot: vier personen volgen momenteel een opleiding of cursus en zes respondenten willen dat nog gaan doen. De wens om iets te leren betreft in één geval een cursus Italiaans, voor de rest gaat het om werkgerelateerde vervolgcursussen en hbo- en universitaire opleidingen. De posities die de Indonesiërs op de arbeidsmarkt vervullen passen goed bij het opleidingsniveau. In het inkomen van het huishouden wordt voorzien door betaalde arbeid, en in een geval door een pensioen. Geen van hen heeft financiële zorgen.

Wat betreft wonen en veiligheid is het beeld overwegend positief. Veertien respondenten zijn tevreden met de woning. Twee derde van de respondenten is tevreden over de directe woonomgeving of buurt. Wanneer ze ontevreden zijn gaat het voornamelijk om de openbare ruimte (verloedering, geluidsoverlast, hangjongeren). Alle vijftien respondenten voelen zich echter veilig in de buurt. De voornaamste wensen voor een andere woning of woonomgeving betreffen meer ruimte (bijvoorbeeld een vrijstaand huis), meer groen en meer rust (bijvoorbeeld aan het water gelegen of met vrij uitzicht). Iedereen heeft contacten in de buurt, overwegend met buurtgenoten en in veel mindere mate met vrienden en familie in de wijk. Gevraagd naar de etnische achtergrond van deze mensen geven veertien respondenten aan in de buurt voornamelijk met autochtone Nederlanders om te gaan; één respondent noemt zowel autochtone als allochtone buurtcontacten. Het merendeel heeft geen behoefte aan meer contact. Twee personen zouden dit best willen maar komen er door hun drukke leven niet aan toe.

Kijken we naar de bekendheid met en het gebruik van maatschappelijke organisaties dan is het beeld wisselend. Een aantal maatschappelijke organisaties is goed bekend, zoals 't Hoge Heem en de Thuiszorg die bij iedereen bekend zijn, terwijl andere organisaties, zoals Vita Advies en Welzijn en de welzijnsorganisatie Cardanus, opvallend slecht bekend zijn (slechts bij twee á drie personen). Het Loket Wonen, Welzijn en Zorg is bij bijna twee derde van de respondenten bekend. De Indische Nederlanders noemen hun gezondheid echter goed of uitstekend en geven aan ook geen opvoedingsvragen te hebben. Zij ervaren geen beperkingen of belemmeringen op dit vlak en gevraagd naar de behoefte aan meer informatie

over maatschappelijke voorzieningen toont slechts één respondent interesse. De rest heeft geen behoefte aan meer informatie.

Een vergelijkbaar beeld doemt op bij participatie en het gebruik van recreatieve voorzieningen. Opvallend is dat een aantal organisaties bij meer dan twee derde van de groep niet bekend is, zoals het wijksteunpunt, jongerenorganisaties, de bejaardensociëteit en de Wmo-raad. Van een aantal andere organisaties (met name de bibliotheek en sportvoorzieningen) maken de respondenten wel gebruik. Ook hier is weinig behoefte aan meer informatie over of contact met deze voorzieningen, en worden nauwelijks belemmeringen ervaren. Eén respondent ervaart wel een knelpunt: zij zou wel gebruik willen maken van de muziekschool maar vindt deze te duur. Op de vraag of de respondenten voorzieningen, activiteiten of organisaties missen in Uithoorn geven zij vooral zaken als een disco, horeca, bioscoop, koor en een groot zwembad op als een gemis. De respondenten bewegen of sporten vrijwel allemaal. Ongeveer de helft vindt dat het aantal activiteiten buitenshuis volstaat. De andere helft zou wel meer willen doen, maar tijdgebrek vormt een belemmering. Een persoon noemt de gezondheid een belemmering voor nog meer activiteiten buitenshuis. Zes personen doen vrijwilligerswerk, twee andere zouden dat best willen doen maar geven aan daar geen tijd voor te hebben.

Al met al zien we dat de Indische Nederlanders nauwelijks problemen ervaren. Wat betreft opleiding en werk doen ze het goed en ze noemen heel weinig belemmeringen of beperkingen om te participeren in de maatschappij. Het eigen drukke leven is de voornaamste belemmering om (nog) actiever te worden. Ook de behoefte aan meer informatie of meer contact is nauwelijks aanwezig.

4. *Marokkaanse inwoners in Uithoorn*

4.1. *Inleiding*

Marokkaanse migranten in Nederland

De Marokkaanse Nederlanders vormen een klassieke migrantengroep. De eerste Marokkanen kwamen vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw als gastarbeiders naar Nederland. Hoewel de term 'gastarbeiders' inmiddels een nare bijmaak heeft gekregen, beschrijft deze term de positie van deze eerste Marokkanen goed: zij waren te gast in verband met arbeid. Het ging vooral om relatief jonge mannen die hier zwaar, vies en slecht betaald werk kwamen doen waar de autochtone bevolking geen belangstelling voor had. Deze eerste migranten waren doorgaans niet of zeer laag opgeleid, velen van hen kwamen uit kleine dorpen op het platteland. Koppelbazen selecteerden hen op hun geschiktheid voor zwaar fysiek werk; Marokkanen met wat meer in hun mars en enige vooropleiding werden juist vaak niet gekozen, omdat je daar maar problemen van kon verwachten.

De Marokkanen van de eerste generatie hadden nauwelijks kennis van de Nederlandse samenleving. Aan interactie met de Nederlandse samenleving was ook niet veel behoefte. Zij kwamen hier om geld te verdienen, niet om zich hier te vestigen. Velen van hen woonden in pensions op een kamer en waren primair aan het werk. De meeste Marokkanen hadden een vrouw en kinderen in Marokko en waren gericht op terugkeer naar Marokko zodra ze voldoende hadden gespaard.

Toch is dit niet zo gegaan. Uiteindelijk bleven veel migranten langer dan ze voorheen hadden bedacht, en lieten ze vrouw en kinderen overkomen. Het heeft heel lang geduurd, zeker tot eind jaren tachtig, totdat bij de overheid doordrong dat deze migranten in Nederland zouden blijven. Op het moment dat integratiebeleid werd

vormgegeven, medio jaren negentig, woonden al grote aantallen Marokkaanse gezinnen in Nederland.

Heden ten dage verkeert de eerste generatie Marokkanen nog steeds in een achterstandspositie.⁸ Velen van hen spreken nog steeds slecht of matig Nederlands en doen slecht betaald werk. Het is hen niet gelukt door te stromen naar betere banen. Door het zware werk zijn er onder deze groep relatief veel gezondheidsklachten en is er een oververtegenwoordiging van Marokkanen in de WAO. Het inkomen is laag en het kindertal doorgaans hoog. Veel Marokkanen wonen met een flink gezin in een flat en armoede is een probleem. Met de integratie van vrouwen uit de eerste generatie is het niet beter gesteld. Door de doorgaans traditionele man-vrouw-verhouding binnen deze groep is het contact dat deze vrouwen met de Nederlandse samenleving hebben vaak beperkt. Velen van hen spreken nauwelijks Nederlands en zijn weinig zelfredzaam.

Bij de tweede generatie zien we een heel ander beeld. Het gaat vooral om jongeren die hier zijn geboren of als (jong) kind hier zijn komen wonen door gezinshereniging. De meesten van hen hebben in Nederland op school gezeten. Deze groep is zeer divers in beheersing van de Nederlandse taal, opleidingsniveau, werk en positie in samenleving. Aan de ene kant van het spectrum zien we jongeren of jongvolwassenen die weinig opleiding hebben genoten, het Nederlands matig beheersen en geringe kansen hebben op de arbeidsmarkt. Onder school drop-outs, overlastgevende en ontsporende jongeren is er een oververtegenwoordiging van Marokkaanse jongeren. Aan de andere kant van het spectrum echter zien we jongeren die het heel goed doen op school, en maatschappelijk geslaagde jongvolwassenen met goede banen. Deze Marokkanen hebben een enorme sprong voorwaarts gemaakt ten opzichte van de positie van hun ouders. Steeds meer Marokkaanse jongeren dringen door tot hbo-opleidingen en universiteiten, en ook in publieke functies zijn steeds meer hoogopgeleide Marokkanen zichtbaar.

Typend voor de Marokkaanse gemeenschap in zijn geheel zijn de sterke onderlinge banden. Marokkanen vormen een hechte gemeenschap, waarbij zowel de cultuur als de religie een sterk bindmiddel vormen. Hoewel de meerderheid van de Marokkanen

⁸ Zie bijvoorbeeld Sociaal Cultureel Planbureau (2005). *Jaarrapport Integratie 2005*. Den Haag: WODC/CBS/SCP.

georiënteerd is op een leven in Nederland zijn er nog sterke banden met het moederland. Marokkanen huwen nauwelijks met niet-Marokkanen en in veel gezinnen is de voertaal dan ook Marokkaans-Arabisch of Berber.

Onder de Marokkanen bevinden zich nog weinig ouderen (65+). Wel ontstaat momenteel een derde generatie Marokkanen: een nog klein deel van de tweede generatie is inmiddels volwassen en heeft zelf kinderen. Opvoedingsonderzoek laat zien dat deze jonge ouders een middenweg kiezen tussen de traditionele Marokkaanse opvoeding die zij zelf hebben genoten en dat wat de Nederlandse samenleving van kinderen verwacht.⁹

Deelname aan het onderzoek

De interviewster werd doorgaans zeer hartelijk ontvangen en de mensen die meededen spraken open met haar. Vaak waren er anderen aanwezig in de woonkamer die ook graag hun zegje deden. Dit leek de geïnterviewden niet te belemmeren. In één geval wel, maar daar was de respondent zelf assertief genoeg om tegen de aanwezigen te zeggen dat hij zijn vragen zelf wilde beantwoorden. Wel was er in vier gevallen in het begin wantrouwen en achterdocht bij het benaderen van de respondenten. De interviewster noteerde bijvoorbeeld: 'Hij was erg nieuwsgierig of dit echt anoniem blijft en wat er zou gebeuren met zijn antwoorden', 'De vader was een beetje achterdochtig wat ik kwam doen' en 'Hij was aan het begin wantrouwend en dacht dat ik van de gemeente was, ik heb respondent aantal keer verteld dat ik echt niet van de gemeente was.' In twee gevallen verliep het interview wat onrustig. In het ene geval sprong de respondent vaak opeens over op een ander onderwerp, in het tweede geval leek de respondent vaak te twijfelen over het antwoord. De interviewster kreeg de indruk dat de respondent bepaalde dingen niet toe wilde geven, bijvoorbeeld of hij kon rondkomen.

Opvallend is dat twee interviews zijn afgenomen in de hal (deuropening); in het ene geval had de respondent haast en wilde hij zo snel mogelijk door de vragen heen, in het andere geval durfde mevrouw de interviewster niet binnen te laten. Eenmaal is er ook door een respondente op gehamerd dat zij nooit post over het onderzoek

⁹ Zie bijvoorbeeld Pels, T. (1998). *Opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland*. Assen: Van Gorcum.

wilde ontvangen, omdat zij niet wilde dat haar man te weten kwam dat zij had deelgenomen aan het interview.

Slechts vier personen wilden niet meedoen met het onderzoek: drie hadden geen interesse en de vierde geen tijd.

4.2. *Achtergrondkenmerken van de respondenten*

Leeftijd en sekse

De geïnterviewden uit de groep zijn tussen de 19 en 68 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 39 jaar.

Leeftijdscategorie	Aantal
tot 30 jaar	6
30 tot 40 jaar	3
40 tot 50 jaar	3
50 tot 60 jaar	1
60 jaar en ouder	2
Totaal	15

In de tabel is te zien dat er relatief veel jongvolwassenen zijn geïnterviewd, gevolgd door enkele personen tussen de 30 en 40 jaar en 40 en 50 jaar. Dit komt overeen met het databestand dat we van de steekproef hebben: de Marokkanen in dat bestand zijn met name twintigers, dertigers en veertigers, gevolg door een aantal vijftigers en een enkele zestigplusser. Het gaat in het onderzoek om negen mannen en zes vrouwen.

Woonduur in Nederland en reden voor migratie

Alle respondenten onder de 40 jaar zijn in Nederland geboren (drie personen) of kwamen als kind naar Nederland voor gezinshereniging (zes personen). Geen van hen is dus kort geleden uit Marokko geïmmigreerd.

Van de zes respondenten van 40 jaar en ouder kwamen er vier tussen hun 18^e en 30^{ste} levensjaar naar Nederland. De twee geïnterviewde zestigplussers kwamen op 30- en 34-jarige leeftijd naar Nederland. De reden voor de komst naar Nederland is arbeid (twee maal), gezinshereniging met partner (twee maal) en huwelijksmigratie (twee maal).

Samenstelling van het huishouden

Negen van de vijftien respondenten leven momenteel met partner en kinderen, een respondent is weduwe en vormt een gezin met alleen kinderen en vier respondenten wonen bij hun ouders. We zien dus dat veertien van de vijftien respondenten in gezinsverband leven. De vijftiende respondent woont in bij een zus.

4.3. *Opleiding en arbeid*

Opleiding

Aan de respondenten is gevraagd wat het niveau is van de hoogste opleiding die zij hebben afgerond. In onderstaande tabel is het op dit moment hoogst genoten opleidingsniveau weergegeven:

Hoogst genoten opleiding	Aantal
Geen	2
Lagere school	4
Cursus Nederlandse taal	1
Inburgeringscursus	2
Vmbo/mavo/lbo	0
Havo/vwo	2
Mbo	2
Hbo	2
Universiteit	0
Totaal	15

Het hoogst genoten opleidingsniveau ligt bij negen respondenten onder het mavo/vmbo/lbo-niveau. Dat betekent dat in deze groep 60% geen startkwalificatie bezit. De andere zes respondenten hebben een opleiding genoten op havo/vwo- (twee personen), mbo- (twee personen) of hbo-niveau (twee personen).

Vijf respondenten willen graag nog een vervolgopleiding of cursus volgen. Vier van deze personen geven aan (beter) Nederlands te willen leren. Drie van hen hebben daar op dit moment geen tijd voor en een merkt op er ook geen geld voor te hebben, de vierde geeft als reden op niet bekend te zijn met het onderwijsstelsel in Nederland. Deze persoon geeft aan meer informatie van de gemeente te willen hebben. De vijfde respondent werkt momenteel en wil een grafische opleiding volgen. Wat deze persoon belemmert

is de werkdrukke; stimulans vanuit de werkgever zou deze belemmering wegnemen.

Gevraagd naar de beheersing van het Nederlands geven twee Marokkanen aan matig Nederlands te spreken, de rest spreekt het redelijk (vijf respondenten) of goed (acht respondenten). Aan alle respondenten is gevraagd of ze weten dat de gemeente Nederlandse les aanbiedt. Dertien respondenten weten dat, twee zijn hier niet mee bekend. Wanneer we vragen naar de behoefte aan Nederlandse les geven vijf respondenten aan hier behoefte aan te hebben.

Arbeid

Van de vijftien respondenten verrichten er acht betaalde arbeid. Zij werken als accountant, automonteur, peuterleidster, financieel adviseur, taxichauffeur, technicus, verkoopmedewerker en op de bloemenveiling.

Zeven respondenten werken niet: een van hen is met pensioen, twee zijn fulltime belast met het gezin, een is nog bezig met een opleiding en één heeft geen behoefte aan werk. Twee personen zijn werkloos en zoeken werk.

Aan de respondenten is ook gevraagd of zij tevreden zijn met hun situatie als werkende of niet-werkende. Veertien van de vijftien geïnterviewden zijn hier tevreden over, een is dat niet. Deze persoon zoekt werk maar kan niets vinden. De respondent denkt dat de kansen toenemen als zijn Nederlands vloeiend is, en wil dit daarom ook leren.

Inkomen

Bij twee derde (tien respondenten) is de voornaamste bron van inkomen van het gehele huishouden betaalde arbeid. Bij de overige vijf respondenten is dat een bijstands-, WW- of WAO-uitkering (drie maal), pensioen (eenmaal) en een uitkering plus weduwepensioen (eenmaal). Veertien respondenten antwoorden positief op de vraag of zij van dit inkomen kunnen rondkomen. Een persoon kan dit niet. Aan deze persoon is gevraagd of de bijzondere bijstand en de schuldhulpverlening bekend zijn. De respondent kent alleen de schuldhulpverlening.

4.4. *Wonen en veiligheid*

De woning

Veertien respondenten zijn tevreden met de woning. Een respondent is dit niet. Deze geeft ook als enige aan dat de woning niet geschikt is om langer in te blijven wonen. De reden hiervoor is dat de respondent met twee broers bij een zus inwoont; deze woning is hiervoor te klein.

De directe woonomgeving en buurt

Veertien van de vijftien respondenten zijn tevreden over hun woonomgeving. Degene die dat niet is, geeft daarvoor twee redenen. Ten eerste woont zij in een flat en kunnen haar kinderen daardoor niet makkelijk naar buiten. Ten tweede heeft ze soms het gevoel te worden nagekeken omdat ze Marokkaans is. Zij ziet vooral een verhuizing als oplossing.

Alle vijftien respondenten voelen zich veilig in hun buurt. Ook zeggen zij allemaal sociale contacten in de buurt te hebben. Dit betreft vooral familie (acht maal), gevolgd door vrienden (vijf maal) en buren en buurbewoners (twee maal). Dit zijn bij zeven respondenten vooral mensen uit de eigen etnische groep, en bij acht mensen zowel autochtonen als allochtonen. Geen van deze respondenten heeft behoefte aan meer contact in de buurt.

Woonwensen voor de toekomst

Aan de respondenten is gevraagd wat hun woonwensen voor de toekomst zijn. Drie respondenten zijn blij en tevreden met hun woning. De andere twaalf respondenten hebben wel wensen; zij willen graag een eengezinswoning (vier maal), een woning met een andere indeling (drie maal), een grotere woning (twee maal), woonruimte voor zichzelf (twee maal) en een ouderenwoning (eenmaal).

4.5. *Welzijn, zorg en dienstverlening*

Behoefte aan hulp of ondersteuning bij gezondheidsproblemen of opvoeding

Veertien respondenten noemen hun gezondheid goed of zeer goed

(beide categorieën zeven personen). Zij ervaren geen problemen op dit vlak. Een van hen vindt de eigen gezondheid matig.

Deze persoon kan niet veel meer zelf doen, onder andere niet meer zelf lopen. De respondent ontvangt mantelzorg van de partner, de kinderen en de familie. Deze persoon geeft aan behoefte te hebben aan meer hulp. Geen van de respondenten heeft vragen over het opvoeden van kinderen.

Aangezien de respondenten geen behoeften uiten, is niet verder doorgevraagd naar het type ondersteuning waar respondenten behoefte aan hebben, of naar de bekendheid met voorzieningen op dit vlak.

Bekendheid met gemeentelijk voorzieningen

Aan de respondenten is gevraagd of zij bekend zijn met de Wmo-voorzieningen van de gemeente. Dit zijn voorzieningen voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld aanpassingen aan de woning, speciaal taxivervoer of zaken als een rolstoel. Van de respondenten is er een bekend met de Wmo-voorzieningen. Deze heeft zelf geen ervaring met het Loket Wonen, Welzijn en Zorg.

Aan de veertien personen die hier niet bekend mee zijn is gevraagd of zij hier wel meer over zouden willen weten. Bij dertien van hen is dat niet het geval; een van hen wil dit wel.

Ook is gevraagd naar de bekendheid met de belangrijkste maatschappelijke instellingen in de gemeente Uithoorn. In onderstaande tabel is per instelling aangegeven hoeveel respondenten bekend zijn met die instelling. Opvallend is dat vooral 't Hoge Heem bekend is terwijl de Marokkaanse respondenten relatief jong zijn, en dat de andere organisaties maar mondjesmaat bekend zijn.

Instelling	Aantal personen dat met de instelling bekend is
Vita Advies en Welzijn	4
Informatiepunt Inburgering	3
Steunpunt Mantelzorg	1
Amstelring Thuiszorg	3
Cardanus (welzijnsorganisatie)	2
't Hoge Heem (verpleeghuis annex woonzorgcomplex)	10
Loket Wonen, Welzijn en Zorg	2

Lacunes in het aanbod in Uithoorn

Op de vraag of de geïnterviewden voorzieningen missen in de gemeente Uithoorn antwoorden er maar drie van de vijftien positief. Ook hier is 'voorzieningen' niet puur als maatschappelijke voorzieningen opgevat. Een respondent mist cafeetjes en koffiehuisen. De tweede ziet veel jongeren buiten rondhangen en zou het mooi vinden als er een buurthuis voor jongeren kwam. De derde mist een sportvoorziening voor alleen vrouwen (fitness of zwemmen); zij gaat nu naar Amsterdam om te sporten.

4.6. *Vrijtijdsbesteding en participatie*

Deelname aan culturele en recreatieve voorzieningen

De gemeente Uithoorn wil niet alleen weten of haar inwoners bekend zijn met de belangrijkste voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn, maar ook of zij de culturele en recreatieve voorzieningen in Uithoorn kennen, of zij gebruik maken van deze voorzieningen of er zelfs actief bij betrokken zijn. Daarom is met de respondenten onderstaande lijst met organisaties doorgenomen met de vraag of zij de organisatie kennen, en zo ja of zij er gebruik van maken en of zij er actief zijn als vrijwilliger. In onderstaande tabel is dat per organisatie te zien.

	Niet mee bekend	Mee bekend	Gebruiker, komt er wel eens	Actief als vrijwilliger
Moskee of kerk	2	6	6	1
Stichting Marokkaanse Gemeenschap Uithoorn	8	5	2	0
Religieuze organisatie	15	0	0	0
Buurthuis	10	3	2	0
Wijksteunpunt	14	1	0	0
Buurtbeheer	14	1	0	0
Bibliotheek	3	7	5	0
Muziekschool/ Muziekvereniging	15	0	0	0
Sportclub/fitness	11	1	3	0
Peuterspeelzaal	12	3	0	0
Speeltuin	14	0	1	0
Jongerenorganisatie	15	0	0	0
Bejaardensociëteit	15	0	0	0
Cultureel centrum De Hint	13	2	0	0
Wmo-raad	15	0	0	0

In de groep van Marokkaanse respondenten zijn vrij veel organisaties nagenoeg onbekend. Religieuze organisaties, de muziekschool, jongerenorganisaties, de bejaardensociëteit en de Wmo-raad zijn bij niemand bekend. Ook het wijksteunpunt, buurtbeheer, de speeltuin zijn en cultureel centrum De Hint zijn bijna bij niemand bekend. Opvallend is ook dat ongeveer de helft van de Marokkanen (acht personen) onbekend is met de specifiek op Marokkanen gerichte Stichting Marokkaanse Gemeenschap Uithoorn. Het meest maken de geïnterviewden gebruik van de moskee en de bibliotheek. Een persoon is actief als vrijwilliger, en wel in de moskee.

Behoeftte aan recreatieve voorzieningen

Aansluitend op deze vraag hebben we de respondenten gevraagd of er organisaties in dit schema staan waar zij geen contact mee hebben maar wel contact mee zouden willen. Dit is bij niemand het geval.

Vervolgens is gevraagd of de respondent meer over het aanbod van voorzieningen in Uithoorn zou willen weten. Twee personen willen dat wel: een persoon wil meer weten over sporten in de gemeente Uithoorn, de andere wil wel weten wat er te doen is in de buurt met andere mensen. Zij heeft behoefte aan contact, want zij voelt zich eenzaam sinds de dood van haar man.

Ook is gevraagd of respondenten activiteiten of organisaties missen in Uithoorn. Hierop zeggen twee van de vijftien respondenten activiteiten te missen. Het gaat om sportmogelijkheden voor vrouwen en om uitgaansgelegenheden. Zie ook de laatste alinea van paragraaf 3.5, waarin cafeetjes en koffiehuzen worden genoemd.

Vrijwilligerswerk

Aan de respondenten is gevraagd of zij vrijwilligerswerk doen. Een van de vijftien respondenten zegt vrijwilligerswerk te doen: hij helpt af en toe in de moskee. Dit blijkt ook uit bovenstaande tabel.

Veertien personen doen dus geen vrijwilligerswerk, en twaalf van hen willen dit ook niet gaan doen. Twee geven aan dit best te willen. Dat ze dit niet doen is bij een van hen gelegen in tijdgebrek. De andere geeft aan eerst zichzelf te moeten helpen en pas daarna anderen te kunnen gaan helpen.

Sport en bewegen

Aan de respondenten is gevraagd of zij ten minste een half uur per dag aan beweging doen. Daarbij is uitgelegd dat het kan gaan om sporten in georganiseerd verband, maar ook om fietsen wandelen of de kinderen naar school brengen. Veertien respondenten antwoorden positief: zij bewegen dagelijks meer dan een half uur. Een respondent doet dit niet, en heeft er ook geen behoefte aan meer te gaan sporten of bewegen.

Activiteiten buitenshuis

De belangrijkste reden om meer activiteiten buitenshuis te gaan ontplooiën vinden de respondenten het plezier in de activiteit (zes personen), het gevoel hebben iets nuttigs te doen (zes personen), sociale contacten (twee personen) en nieuwe vaardigheden of kennis opdoen.

Vervolgens is gevraagd of iets hen belemmert bij het ontplooiën van meer activiteiten buitenshuis. Vijf zeggen dat er hiervoor geen belemmeringen zijn. Zes personen zeggen dat ze daarvoor te druk zijn met werk. Twee zijn er te druk met de opleiding en een is te druk met het gezin. Een persoon noemt de gebrekkige gezondheid als belemmering.

4.7. Toekomst

Aan het eind van het interview is kort benoemd welke onderwerpen in dit interview behandeld zijn. Daarna hebben we gevraagd naar de grootste wens die de respondent voor zichzelf heeft op het terrein van werk, opleiding, wonen, zorg, welzijn of participatie. Acht personen hebben voor hun toekomst wensen op het gebied van werk (een andere baan, betere baan, doorstromen binnen het werk, een eigen bedrijf beginnen), en drie op het gebied van opleiding (opleiding afmaken of doorleren). Zij zeggen bijvoorbeeld: 'Ik wil een eigen bedrijf beginnen', 'ik hoop gauw een baan te vinden die echt bij mij past', 'om hogerop te komen binnen mijn werk, ook door mijn opleiding' en 'ik wil toch hbo doen, je bent nooit te oud om te leren.' Een van hen heeft spijt dat niet eerder te hebben gedaan: 'Als ik jong was begonnen mijn best te doen, dan had ik zeker een andere baan.'

Drie personen hebben wensen op woongebied: twee willen een een-gezinswoning en één wil een ouderenwoning.

Tot slot is de respondenten gevraagd waar zij in de toekomst willen wonen. Opvallend is dat negen respondenten nog niet weten waar ze in de toekomst willen wonen. Slechts twee personen gaan ervan uit dat zij in Uithoorn blijven wonen. Twee personen willen in een andere gemeente gaan wonen. Zij denken aan Amstelveen, Almere of Amsterdam. Familie, meer te doen en dichterbij Amsterdam zijn daarvoor de redenen. Twee personen willen in Marokko gaan wonen, vanwege de heimwee die ze hebben, en om oud te kunnen worden in Marokko.

Tot slot heeft de interviewer de geïnterviewden de gelegenheid gegeven nog vragen te stellen of opmerkingen te maken. Twee geïnterviewden maken gebruik van de gelegenheid dit te doen. Een persoon beklagt zich over het feit dat hij nog steeds geen woning heeft: 'Ja, er is iets wat me echt dwars zit. Ik sta nu acht jaar ingeschreven bij de woningbouw, maar nog steeds is er geen woning vrij voor me hier in Uithoorn. Ik voel me in de steek gelaten, niet gesteund door de gemeente.' De tweede persoon wil graag Nederlands voor gevorderden doen, maar dit is moeilijk. De gemeente biedt alleen niveau 1 en 2 aan. Zij wil een opleiding kinderopvang doen maar dit is lastig omdat haar Nederlands niet helemaal goed is (schrijven en grammatica). Zij leeft momenteel van een uitkering en heeft te horen gekregen dat zij vier dagen moet gaan werken; zij kan dan een dag een opleiding volgen. Dit vindt zij te veel; ze wil liever full-time aan de opleiding besteden.

4.8. *Conclusie*

Zes Marokkaanse respondenten in de steekproef zijn op volwassen leeftijd naar Nederland gekomen, voor werk, huwelijk of gezinshereniging. Zij kwamen zo'n tien tot dertig jaar geleden naar Nederland. De andere negen respondenten zijn in Nederland geboren of als kind in Nederland komen wonen. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 39 jaar, 60% van de geïnterviewden is onder de 40 jaar. Opvallend is dat vrijwel alle respondenten in gezinsverband leven. De enige die niet met eigen ouders of eigen kinderen woont, vormt een huishouden met broers en zussen.

Het opleidingsniveau van de Marokkaanse respondenten is mager. We hebben gezien dat er maar zes personen op volwassen leeftijd naar Nederland zijn gekomen, en dat deze tien jaar of langer in Nederland wonen. Toch hebben negen personen ofwel 60% van de respondenten geen opleiding genoten, alleen de lagere school of een cursus inburgering of Nederlands. De andere zes hebben een havo/vwo-, mbo- of hbo-diploma.

Ongeveer de helft van de respondenten zegt het Nederlands matig of redelijk te spreken, de rest spreekt het goed. Vijf personen willen doorleren. Daarbij gaat het in vier gevallen om het leren van Nederlands en in een geval om een werkgerelateerde vervolgopleiding. Zij gaan dit echter alle vijf niet op korte termijn doen: drukte, de kosten en onbekendheid met het onderwijsstelsel vormen de belemmeringen.

De positie van de Marokkanen op de arbeidsmarkt is matig. Ruim de helft verricht betaalde arbeid. Op een accountant en een financieel adviseur na betreft het banen waarvoor geen of maximaal een mbo-opleiding is vereist. Twee derde van de huishoudens voorziet in het inkomen door betaalde arbeid, drie door een uitkering en twee door een pensioen. Geen van hen heeft financiële zorgen. Veertien van de vijftien respondenten zijn tevreden met hun situatie. Slechts een persoon is dat niet: de respondent is op zoek naar werk en kan geen werk vinden.

Voor wonen en veiligheid is het beeld positief. Veertien respondenten zijn tevreden zijn met de woning en met de directe woonomgeving of buurt. Degene die niet tevreden is woont met haar kinderen in een flat en heeft soms het gevoel erop aangekeken te worden dat zij Marokkaanse is. Alle vijftien respondenten voelen zich veilig in de buurt. Ook zeggen zij allemaal contacten in de buurt te hebben. Het betreft vooral familie (acht maal) en vrienden (vijf maal) in de wijk. Gevraagd naar de etnische achtergrond van deze mensen geven zeven respondenten aan in de buurt voornamelijk met mensen uit de eigen etnische groep om te gaan; acht respondenten noemt zowel autochtone als allochtone buurtcontacten. Geen van hen heeft behoefte aan meer contact.

Er zijn echter wel wensen voor de toekomst op woongebied. Drie personen hebben geen woonwensen, twaalf hebben dat wel. Zij willen graag een eengezinswoning (vier maal), een grotere woning (twee maal), woonruimte voor zichzelf (twee maal) en een ou-

derenwoning (eenmaal). Opvallend is dat drie respondenten aangeven een woning met een andere indeling te willen.

Kijken we naar de bekendheid met en het gebruik van maatschappelijke organisaties dan blijkt dat de bekendheid met deze voorzieningen gering is. Op 't Hoge Heem na, dat bij twee derde van de groep bekend is, zijn steeds een paar personen van de organisatie op de hoogte. Het Loket Wonen, Welzijn en Zorg is bij een persoon bekend. Van de veertien respondenten die het loket niet kennen, heeft er maar één interesse om er meer over te weten.

Veertien respondenten noemen hun gezondheid goed of zeer goed. Degene die een slechte gezondheid heeft ontvangt veel steun en zorg van de familie en heeft geen behoefte aan formele zorg. Geen van de respondenten geeft aan opvoedingsvragen te hebben. De Marokkanen lijken op dit vlak weinig behoeften te hebben. Als we vragen welke voorzieningen ze missen dan noemen ze cafeetjes, koffiehuis en een buurthuis voor jongeren. Een respondent wil graag de mogelijkheid hebben te sporten met alleen vrouwen.

Een vergelijkbaar beeld is te zien op bij het gebruik van recreatieve voorzieningen. In de groep van Marokkaanse respondenten zijn vrij veel organisaties nagenoeg onbekend. Opvallend is dat ongeveer de helft van de Marokkanen (acht personen) onbekend is met de specifiek op Marokkanen gerichte Stichting Marokkaanse Gemeenschap Uithoorn. Het meest maken ze gebruik van de moskee en de bibliotheek. Als we vragen of ze meer zouden willen weten over genoemde voorzieningen antwoordt iedereen ontkennend.

De respondenten staan wel open voor activiteiten buitenshuis. Twee derde ervaart echter een belemmering; bij één persoon is dat de gezondheid, bij de rest gebrek aan tijd. Bij de motivatie om eventueel activiteiten buitenshuis te gaan doen is het opvallend dat zes respondenten het plezier in de activiteit en zes personen het gevoel iets nuttigs te doen als reden opgeven. Het gaat natuurlijk maar om een kleine groep; toch lijkt uit deze resultaten naar voren te komen dat de Marokkaanse doelgroep niet zo veel interesse heeft in het bestaande aanbod, maar wel oren heeft naar activiteiten buitenshuis.

Al met al zien we dat Marokkanen gezond zijn, weinig vragen hebben en tevreden zijn over wonen, veiligheid en voorzieningen. De Marokkaanse groep is tevreden over de woonomgeving en is in de

wijk verankerd in een netwerk van vrienden en familie. Desgevraagd blijken zij wel wensen te hebben voor de toekomst wat betreft hun woonsituatie. Ze zijn dan bescheiden in hun wensen, willen een eengezinswoning of een woning met een andere indeling. Ze uiten weinig behoefte aan informatie over activiteiten of voorzieningen. Wel valt op dat zij interesse hebben in activiteiten buitenshuis, mede om zich nuttig te voelen. De vragen die Marokkanen hebben en de wensen die zij koesteren voor hun toekomst liggen vooral op het gebied van opleiding en werk. Marokkanen willen graag doorstromen naar beter werk of doorleren voor een beter toekomstperspectief. Wat betreft de behoefte aan doorleren springt de behoefte aan het beter leren spreken van de Nederlandse taal eruit.

5. Poolse inwoners in Uithoorn

5.1. Inleiding

Poolse migranten in Nederland

De Polen in Nederland vormen een van de nieuwste migrantengroepen. In Nederland hebben altijd wel al Polen gewoond, maar in geringe aantallen. De Polen waren een kleine en 'onzichtbare' groep. Daar is verandering in gekomen sinds de wijzigingen in de EU-wetgeving in 2007, waarna grote aantallen nieuwe Polen naar Nederland zijn gekomen.

Over de Poolse immigranten in Nederland is nog heel weinig bekend. De algemeen aanvaarde opvatting is dat de meesten van hen hier naartoe komen om te werken, en dat het vooral om relatief jonge mannen gaat. Er is echter nauwelijks onderzoek beschikbaar over de motieven van de Polen om hier te komen, hun leefsituatie en hun toekomstperspectief. Een uitzondering hierop is een onderzoek dat in 2008 door het RISBO is uitgevoerd naar Oost-Europeanen en migranten uit voormalig Joegoslavië in Nederland.¹⁰ Dit onderzoek is een verkenning van de maatschappelijke positie van Oost-Europeanen op diverse terreinen: opleiding en arbeid, wonen, sociaal-culturele integratie en criminaliteit.

In de analyse maken de onderzoekers jammer genoeg weinig onderscheid tussen de verschillende groepen. Ze spreken vaak over de groep Oost-Europeanen als geheel. Relevante informatie uit dit rapport is dat de startkwalificatie van alle Oost-Europese migranten vergelijkbaar is met die van autochtonen op dezelfde leeftijd; en

¹⁰ Boom, J. de., Weltevrede, A., Rezai, S. & Engbersen, G. (2008). *Oost-Europeanen in Nederland; een verkenning van de maatschappelijke positie van migranten uit Oost-Europa en uit voormalig Joegoslavië*. Rotterdam: RISBO Contractresearch BV / Erasmus Universiteit.

dat de opleiding van Polen vaak hoog is en Polen ook veel waarde hechten aan een goede opleiding.

Omdat de Polen een groep nieuwe burgers vormen, waar nog weinig over bekend is, hebben we in ons onderzoek aan de Poolse respondenten extra vragen gesteld. Deze vragen gaan vooral over hun woon- en werksituatie en hun verblijf in Nederland. Gaat het hier om mensen die zich permanent willen vestigen of om tijdelijke arbeidsmigranten? Wat voor groep is dit en welke bijzonderheden zijn er?

Deelname aan het onderzoek

Ook de interviews met de Polen verliepen in een goede sfeer en de respondenten ontvingen de interviewers gastvrij. Typerend voor de interviews met de Polen is dat deze in een hoog tempo verliepen. Ondanks de extra vragenmodule duurden de interviews niet langer dan bij de andere groepen. Als opmerking kregen de interviewers zowel vooraf als achteraf soms te horen dat de respondenten het wel erg lang vonden duren. Zeven personen hadden geen interesse om mee te doen aan het onderzoek.

5.2. Achtergrondkenmerken van de respondenten

Leeftijd en sekse

De geïnterviewden uit de groep zijn tussen de 22 en 71 jaar oud. Zowel de jongste deelnemer als de oudste deelnemer springt er in leeftijd uit. De andere dertien respondenten zijn namelijk tussen de 30 en 51 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 38 jaar. We hebben negen mannen en zes vrouwen geïnterviewd.

Leeftijdscategorie	Aantal
tot 30 jaar	2
30 tot 40 jaar	9
40 tot 50 jaar	1
50 tot 60 jaar	2
60 jaar en ouder	1
Totaal	15

Woonduur in Nederland en reden voor migratie

Geen van de Poolse respondenten is in Nederland geboren. Allen zijn op volwassen leeftijd naar Nederland gekomen. De reden om naar Nederland te komen is voor dertien respondenten werk. De leeftijd van deze respondenten varieert van 22 tot en met 50 jaar. De veertiende respondent is naar Nederland gekomen om te trouwen. Deze is nu 51 jaar oud en kwam op 23-jarige leeftijd naar Nederland. De laatste respondent geeft de politieke situatie in het land van herkomst als reden op voor het vertrek naar Nederland. Deze persoon is 34 jaar geleden in Nederland komen wonen. Het betreft de oudste respondent uit de groep, de 71-jarige. We zien dus dat twee personen om andere redenen dan werk naar Nederland kwamen, zij zijn de oudste respondenten uit de groep en wonen ook het langst in Nederland. De overige dertien personen wonen hier beduidend korter, zeven van hen zelfs een jaar of korter. Onderstaande tabel maakt dit inzichtelijk:

Leeftijd nu	Leeftijd migratie	Woonduur in Nederland	Reden van komst naar Nederland
22	21	1	Arbeid
22	22	0	Arbeid
30	24	6	Arbeid
30	22	8	Arbeid
31	30	1	Arbeid
34	30	4	Arbeid
34	26	8	Arbeid
38	28	10	Arbeid
39	21	18	Arbeid
39	38	1	Arbeid
39	38	1	Arbeid
41	40	1	Arbeid
50	49	1	Arbeid
51	23	28	Huwelijksmigratie
71	37	34	Politieke situatie in herkomstland

Samenstelling van het huishouden

Samenstelling huishouden	Aantal
Alleen	1
Met partner zonder kinderen	1
Met partner en (minderjarige) kinderen	5
Alleen met (minderjarige) kinderen	0
Woont met ouders	0
Woont met ouders en eigen gezin	0
Woont met anderen	8

Vijf respondenten wonen hier met hun kinderen (en partner). Zij hebben in totaal zeven kinderen. Vier kinderen zijn onder de vier jaar. Twee kinderen hebben de kleuterleeftijd. Zij gaan naar de basisschool (groep 1 en 2). Een kind is 15 jaar en zit in de derde klas van de middelbare school.

Acht respondenten wonen 'met anderen'. Het gaat hier dan om inwonen bij anderen (twee maal) en samenwonen met anderen (vijf maal) zoals met een vriendin, neven en medebewoners. Op de woonsituatie van de Polen komen we in paragraaf 5.4 nog terug.

Aan de Poolse respondenten is gevraagd of zij nog een partner of kinderen in Polen (of een ander land) hebben. Daarop antwoorden zij allen met 'nee'.

Er zijn op dit moment dan ook geen plannen voor gezinshereniging of huwelijksmigratie.

5.3. *Opleiding en arbeid*

Opleiding

Aan de respondenten hebben we gevraagd wat het niveau is van de hoogste opleiding die zij hebben afgerond. Dat is weergegeven in onderstaande tabel:

Hoogst genoten opleiding	Aantal
Geen	0
Lagere school	0
Cursus Nederlandse taal	0
Inburgeringscursus	0
Vmbo/mavo/lbo	2
Havo/vwo	3
Mbo	4
Hbo	3
Universiteit	3
Totaal	15

Alle vijftien respondenten hebben ten minste de lagere school én een middelbare school doorlopen. Opvallend is dat negen van de vijftien respondenten een bovengemiddeld opleidingsniveau heeft: havo/vwo, hbo of universitair.

Vijf respondenten willen graag nog een vervolgopleiding of cursus volgen. Drie van hen willen Nederlands leren, een wil de opleiding marketing en management gaan doen en een respondent weet nog niet precies welke vervolgopleiding te willen doen. Vier van hen noemen als reden dat zij hiermee nog niet begonnen zijn dat zij daar geen tijd voor hebben. Ze zijn te druk met werk en gezin, en zien als oplossing hiervoor minder werken en meer tijd krijgen als de kinderen groter zijn. Een van hen merkt op er ook geld voor nodig te hebben. Een respondent geeft aan dat de vooropleiding en de beheersing van de Nederlandse taal nog niet voldoende zijn. Deze persoon ziet de oplossing vooral in het eerst leren van Nederlands.

De beheersing van de Nederlandse taal is onder deze respondenten een punt van aandacht. Van de Polen spreken er acht helemaal geen of slecht Nederlands. De rest spreekt het redelijk (vier respondenten) of goed (drie respondenten). We hebben gekeken naar de samenhang tussen het spreken van het Nederlands en de samenstelling van het huishouden. Het leek ons vooral van belang te kijken naar de beheersing van het Nederlands in gezinnen met kinderen. Niet alleen wordt dan van de respondent veel meer communicatie en organisatie verwacht in de Nederlandse samenleving (denk aan consultatiebureau, huisarts en school), ook zullen kinderen in een Nederlands-talige omgeving opgroeien. Het niet, redelijk of goed Nederlands spreken blijkt gelijkmatig verdeeld te zijn over de verschillende typen huishoudens. Bij de respondenten met kinderen spreken er twee helemaal geen of slecht Nederlands en drie redelijk Nederlands.

Aan alle respondenten is gevraagd of ze weten dat de gemeente Nederlandse les aanbiedt. Vier respondenten zijn hiervan op de hoogte, elf zijn dat niet. Wanneer we vragen naar de behoefte aan Nederlandse les geven zeven respondenten aan hier behoefte aan te hebben.

Arbeid

Van de vijftien respondenten verrichten er dertien betaalde arbeid. Zij werken als administratief medewerker (eenmaal), bouwvakker (drie maal), schilder (eenmaal), expeditiemedewerker (eenmaal), op de bloemenveiling (twee maal) en als schoonmaakster en oppas (twee maal). Drie respondenten werken als manager. Ze werken geen van allen in Uithoorn, maar wel in de buurt: Aalsmeer (vier personen), Amsterdam (twee personen) en Mijdrecht (een persoon). Zes personen werken op verschillende plaatsen, namelijk daar waar

de klus is. Twee respondenten werken niet: een van hen is met pensioen, de andere belast met werkzaamheden in het eigen huis. Gezien het opleidingsniveau van de groep is het type werk dat de respondenten verrichten opvallend.

Aan de respondenten is ook gevraagd of zij tevreden zijn met hun situatie als werkende of niet-werkende. Elf van de vijftien geïnterviewden zijn hier tevreden over, vier daarentegen niet. Het gaat hier om werkende mensen en zij zijn ontevreden over het werk: ze werken te veel uren, het werk is te zwaar en het loon niet goed. Als oplossingen zien deze respondenten Nederlands leren (een wil dan ander werk gaan doen, en een wil en eigen aannemersbedrijf starten), of een opleiding volgen. Een van hen ziet de oplossing in 'Nederlands worden'.

Inkomen

Bij veertien respondenten is de voornaamste bron van inkomen van het gehele huishouden betaalde arbeid. Bij de laatste respondent is dat het pensioen. Alle respondenten antwoorden positief op de vraag of zij van dit inkomen kunnen rondkomen.

5.4. *Wonen en veiligheid*

De woning

We vroegen de respondenten naar hun woonsituatie en of ze daar tevreden mee zijn. Zeven respondenten zijn tevreden met de woning, acht zijn dat niet. Ook geven acht personen aan dat de woning niet geschikt is om langer in te blijven wonen. Alle acht geven als reden dat de woning te klein is en dat er te veel mensen in wonen. We vroegen de Polen naar hun huidige woonsituatie.

Type woonruimte	Aantal personen dat zo woont
<i>Zelfstandige woonruimte</i>	
Eigen eengezinswoning	1
Eigen appartement	3
<i>Niet-zelfstandige woonruimte</i>	
Eigen kamer	3
Gedeelde kamer	3
Gedeelde woning	5
Totaal	15

Bij de Poolse respondenten hebben er vier zelfstandige woonruimte waar ze alleen, met een partner of in gezinsverband in wonen. Elf respondenten hebben géén zelfstandige woonruimte.

Acht respondenten delen een woning of zelfs een kamer met meerdere mensen. Voorbeelden hiervan zijn: een gezin dat op één klein kamertje woont, op een kamer met drie anderen, zes mannen die samen in een rijtjeshuis wonen en op het industrieterrein met een onbekend aantal medebewoners.

De directe woonomgeving en buurt

Veertien van de vijftien respondenten zijn tevreden over hun woonomgeving. Eveneens veertien respondenten voelen zich veilig in hun buurt. Degene die niet tevreden is, geeft aan dat de woonomgeving afgelegen is en 'er wonen niet altijd even betrouwbare mensen om je heen.'

Aan de respondenten is ook gevraagd of ze sociale contacten in de buurt hebben. Dat geldt voor elf respondenten. Zij hebben in de buurt vooral contact met vrienden (zeven personen), burens en buurtbewoners (drie personen) en familie (een persoon). Vier personen geven aan dat het hier vooral autochtone Nederlanders betreft, vijf personen hebben vooral contact met mensen uit de eigen etnische groep en twee met zowel allochtonen als autochtonen.

Vier respondenten hebben geen sociale contacten in de buurt. Deze vier respondenten hebben wel behoefte aan meer contact in de buurt. Drie personen willen gezellige sociale contacten en/of ontmoetingen met leeftijdgenoten. Een ervan geeft aan dat het niet goed spreken van de Nederlandse taal een belemmering vormt. De vierde persoon wil graag contact met Nederlandse mensen; ook deze persoon maakt melding van de taalbarrière.

Aard van het verblijf in Nederland

Specifiek aan de Poolse doelgroep stelden we de vraag hoe zij op dit moment in Nederland verblijven: is dat het hele jaar door of gedeelten van het jaar? Een persoon woont in Polen en is een paar maanden per jaar in Nederland. Drie personen wonen jaarlijks deels in Nederland en deels in Polen. Zij pendelen regelmatig heen en weer (een van hen specificeert dat: hij is steeds twee maanden hier en twee daar). De andere elf zijn voornamelijk in Nederland: twee permanent en negen personen zijn het hele jaar in Nederland maar gaan in vakantietijd terug naar Polen.

Woonwensen voor de toekomst

Gevraagd naar hun woonwensen voor de toekomst geven zes respondenten aan graag een eigen woning te willen, een van hen wil die het liefst zelf bouwen. Vijf respondenten willen een grotere (eengezins)woning. Een respondent wil een vrijstaande woning met een tuin. Drie respondenten vinden het wel goed zo en hebben geen wensen op woongebied.

5.5. *Welzijn, zorg en dienstverlening*

Behoefte aan hulp of ondersteuning bij gezondheidsproblemen of opvoeding

We vroegen de respondenten hoe zij hun eigen gezondheid beoordelen. Veertien respondenten noemen hun gezondheid goed (acht personen) of zeer goed (zes personen). Zij ervaren geen problemen op dit vlak. Een van hen beoordeelt de eigen gezondheid matig. Hij vindt het harde werken zwaar en is snel moe, maar moet dan wel doorgaan. Deze persoon ontvangt geen hulp vanwege zijn gezondheid, maar geeft aan hier ook geen behoefte aan te hebben.

Ook hebben we aan de respondenten gevraagd of zij vragen hebben over het opvoeden van kinderen. Daarop antwoordt één respondent positief. Deze respondent heeft behoefte aan informatie over de school en het consultatiebureau, maar ook aan ondersteuning bij de opvoeding van de kinderen: hulp bij het volgen en stimuleren van de ontwikkeling van de kinderen, hulp bij orde houden en bij het integreren met Nederlandse kinderen. Zij weet niet waar je moet zijn met vragen over opvoeding, en is ook niet bekend met de programma's Opstap en Opstapje.

Bekendheid met gemeentelijk voorzieningen

Aan de respondenten is gevraagd of zij bekend zijn met de Wmo-voorzieningen van de gemeente. Dit zijn voorzieningen voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld aanpassingen aan de woning, speciaal taxivervoer of zaken als een rolstoel. Van de respondenten zijn er twee bekend met de Wmo-voorzieningen. Een van hen heeft ervaring met het Loket Wonen, Welzijn en Zorg. Deze respondent heeft contact met het loket gehad over het vinden van woonruimte. De andere respondent heeft geen contact gehad met dit loket.

Dertien personen zijn niet bekend met de Wmo-voorzieningen; van hen hebben er tien ook geen behoefte aan informatie.

Tevens is gevraagd naar de bekendheid met de belangrijkste maatschappelijke instellingen in Uithoorn. In onderstaande tabel is per instelling aangegeven hoeveel respondenten bekend zijn met die instelling. Het Informatiepunt Inburgering is het best bekend, namelijk bij de helft van de respondenten, gevolgd door de thuiszorg. Opvallend is dat ook bij de Polen 't Hoge Heem vrij goed bekend is.

Instelling	Aantal personen dat met de instelling bekend is
Vita Advies en Welzijn	0
Informatiepunt Inburgering	7
Steunpunt Mantelzorg	1
Amstelring Thuiszorg	5
Cardanus (welzijnsorganisatie)	2
't Hoge Heem (verpleeghuis annex woonzorgcomplex)	4
Loket wonen, welzijn en zorg	2

Aan het eind van het interview heeft de interviewer de geïnterviewden de gelegenheid gegeven nog vragen te stellen of opmerkingen te maken. Een geïnterviewde stelt dat Polen in de gemeente Uithoorn slecht worden geholpen: ze moeten soms onnodig vaak terug komen en er wordt niet gezorgd voor een vertaler.

Lacunes in het aanbod in Uithoorn

Op de vraag of de respondenten voorzieningen missen in Uithoorn antwoorden er vier van de vijftien positief. Ook deze groep vat 'voorzieningen' niet puur op als maatschappelijke voorzieningen. Een respondent mist uitgaansgelegenheden, één mist een Poolse vereniging, een respondent zou een grotere speeltuin willen die ook geschikt is voor jongere kinderen, en tot slot wordt het gebrek aan goede busverbindingen genoemd.

5.6. Vrijtijdsbesteding en participatie

Deelname aan culturele en recreatieve voorzieningen

De gemeente Uithoorn wil niet alleen weten of haar inwoners bekend zijn met de belangrijkste voorzieningen op het gebied van zorg

en welzijn, maar ook of zij de culturele en recreatieve voorzieningen in Uithoorn kennen, of zij gebruik maken van deze voorzieningen of er zelfs actief bij betrokken zijn. Daarom is met de respondenten onderstaande lijst met organisaties doorgenomen met de vraag of zij de organisatie kennen, en zo ja of zij er gebruik van maken en of zij er actief zijn als vrijwilliger. In onderstaande tabel is dat per organisatie te zien.

	Niet mee bekend	Mee bekend	Gebruiker, komt er wel eens	Actief als vrijwilliger
Moskee of kerk	6	4	5	0
Stichting Marokkaanse Gemeenschap Uithoorn	14	1	0	0
Religieuze organisatie	15	0	0	0
Buurthuis	14	1	0	0
Wijksteunpunt	13	2	0	0
Buurtbeheer	13	2	0	0
Bibliotheek	8	4	3	0
Muziekschool/ Muziekvereniging	11	4	0	0
Sportclub/fitness	8	5	1	1
Peuterspeelzaal	11	2	2	0
Speeltuin	10	3	2	0
Jongerenorganisatie	14	1	0	0
Bejaardensociëteit	13	2	0	0
Cultureel centrum De Hint	14	1	0	0
Wmo-raad	15	0	0	0

De bibliotheek, de sportclub en de kerk of moskee zijn bij ongeveer de helft van de respondenten bekend. Alle overige voorzieningen zijn niet of matig bekend bij hen. De respondenten maken enigszins gebruik van de kerk (Poolse kerk) en mondjesmaat van de bibliotheek, peuterspeelzaal en speeltuin. Een persoon is actief als vrijwilliger bij een sportclub.

Behoefte aan recreatieve voorzieningen

Aansluitend op deze vraag hebben we de respondenten gevraagd of er organisaties in het schema voorkomen waar zij geen contact mee hebben maar wel contact mee zouden willen hebben. Twee van hen antwoorden hierop positief. Zij zouden wel contact willen met het buurthuis, buurtbeheer en de Wmo-raad, met de bedoeling te weten te komen wat deze organisaties doen. Op de vraag of de res-

pondenten meer willen weten over het aanbod in Uithoorn antwoorden er vier positief: drie personen willen informatie over sport, de voetbalclub en de muziekschool, en een persoon wil informatie over formele maatregelen speciaal bedoeld voor buitenlanders, zoals het rijbewijs.

Recreatieve voorzieningen

Ook is gevraagd naar de activiteiten of organisaties die respondenten missen in de gemeente Uithoorn. Hierop zeggen twee van de vijftien respondenten organisaties te missen. Het betreft een Poolse vereniging en een discotheek.

Vrijwilligerswerk

Twee van de vijftien respondenten verrichten vrijwilligerswerk. Een persoon doet dit bij een organisatie die ons onbekend¹¹ is, en een bij Amnesty International. Dertien personen doen geen vrijwilligerswerk. Van hen geven er twee aan dit best te willen. Beiden geven aan dat ze dit niet doen door tijdgebrek.

Sport en bewegen

We vroegen de respondenten of zij ten minste een half uur per dag aan beweging doen. Daarbij is uitgelegd dat het kan gaan om sporten in georganiseerd verband, maar ook om fietsen, wandelen of de kinderen naar school brengen. Negen respondenten antwoorden positief: zij bewegen dagelijks meer dan een half uur. Zes respondenten doen dit niet. Vier van hen zouden dit wel willen. Een respondent doet dit niet omdat diegene onbekend is met het sportaanbod in Uithoorn, en een andere weet niet wat te gaan doen. De derde persoon kent niemand om mee te sporten en de laatste geeft tijdgebrek op als reden.

Activiteiten buitenshuis

De belangrijkste reden om meer activiteiten buitenshuis te gaan doen vinden de respondenten het plezier in de activiteit (acht personen), sociale contacten (vier personen) en nieuwe vaardigheden opdoen (een persoon). Een persoon ziet geen reden om meer activiteiten te ontplooiën. Veertien respondenten zien belemmeringen om

¹¹ De interviewer heeft weliswaar de naam van deze organisatie opgeschreven maar wij kunnen niet terugvinden wat voor type organisatie dit is.

meer activiteiten te ontplooiën. Elf personen zeggen het daarvoor te druk te hebben met werk, één is daarvoor te druk met het gezin.

5.7. *Toekomst*

Aan het eind van het interview heeft de interviewer kort benoemd welke onderwerpen behandeld zijn. Daarna is gevraagd naar de grootste wens die de respondent voor zichzelf heeft op het terrein van werk, opleiding, wonen, zorg, welzijn of participatie. Negen personen hebben voor hun toekomst wensen op het gebied van woonruimte; het gaat dan om betere en zelfstandige woonruimte. Een andere respondent heeft een wens op het gebied van werk: hij wil een eigen bedrijf beginnen. Een respondent wil meer geld verdienen zodat hij terug kan naar Polen, een respondent wil een opleiding volgen en een wil meer sociale contacten. Om deze wensen te realiseren zien de Polen vooral de oplossing in hard doorwerken, een betere of een vaste baan en meer geld verdienen. Ook Nederlands leren is volgens drie van hen nodig, eventueel in combinatie met een vervolgopleiding. Voor sociale contacten is het juist nodig minder hard te gaan werken. Twee respondenten hebben geen wensen voor de toekomst.

Uit sommige antwoorden blijkt goed waar de Poolse respondenten hun toekomst zien. Een respondent antwoordt bijvoorbeeld: 'Ik wil een eigen bedrijf, een eigen huisje en een auto kopen zodat ik mijn gezin naar Nederland kan halen.' Niet iedereen wil echter in Nederland blijven, zoals een andere respondent duidelijk verwoordt: 'Ik wil meer geld verdienen, terug naar mijn familie in Polen, de bruiloft en de opleiding van mijn dochter betalen.' We vroegen de respondenten waar zij in de toekomst willen wonen. Opvallend is dat negen respondenten graag in de gemeente Uithoorn blijven wonen. Drie personen willen in een andere gemeente gaan wonen, twee in Amsterdam en een in Mijdrecht. Drie respondenten willen terug naar Polen. Als reden voor het verhuizen uit Uithoorn geven ze aan: de familie, vrouw of vriendin, de Poolse kerk en de mooie rustige omgeving.

Ook vroegen we aan deze groep hoelang zij in Nederland denken te blijven. Drie respondenten weten het nog niet. Een respondent

denkt aan een jaar, een andere aan een paar jaar. Drie andere respondenten denken aan 10, 15 en 30 jaar. Zeven respondenten, dus de helft, willen voor altijd hier blijven. We zien dus dat van de vijftien respondenten er in ieder geval tien langdurig hier willen blijven (permanent of decennia lang). Momenteel verblijven al elf van de vijftien respondenten permanent of het grootste deel van het jaar in Nederland (zie paragraaf 5.4). Enigszins contrasterend met dit gegeven lijkt het antwoord op de vraag of de respondent in de toekomst meer deel zou willen gaan nemen aan de Nederlandse samenleving: vijf personen antwoorden daarop 'ja' en tien personen 'nee'. Aan degenen die nee antwoorden is gevraagd dit antwoord toe te lichten. Vier personen geven daarop aan al voldoende contacten te hebben, en drie hebben er geen behoefte aan. Twee personen geven aan toch terug te gaan, en de laatste heeft geen tijd. Afgaande op hun antwoord hebben deze personen 'deelnemen aan de Nederlandse samenleving' vooral opgevat als contact hebben met Nederlanders (het betrof een open vraag, dus niet gecategoriseerd).

Aan degenen die op deze vraag 'ja' antwoordden is gevraagd wat zij daarvoor nodig hebben. Zij hebben 'deelnemen aan' duidelijk anders geïnterpreteerd: zij geven alle vijf aan dat zij daarvoor een cursus Nederlands moeten volgen. Twee voegen daar aan toe meer informatie in het Pools nodig te hebben en een derde licht toe: 'Integreren in de samenleving. Het belangrijkste is de taal te gaan beheersen en leren hoe alles werkt hier, het is een ander systeem dan in Polen.'

5.8. *Conclusie*

Geen van de Poolse respondenten is in Nederland geboren. Allen zijn op volwassen leeftijd naar Nederland gekomen. De reden om naar Nederland te komen is voor dertien respondenten werk. Zeer opvallend bij de Poolse groep is dat zij heel hoog zijn opgeleid, onder hen bevinden zich zelfs drie universitair geschoolden. Dit staat in geen verhouding tot het laaggeschoolde werk dat zij uitvoeren (vooral bouw en dienstensector) en waarvoor zij duidelijk overgekwalificeerd zijn. Het gaat kortom niet vooral om Poolse bouwvakkers die hier komen, maar om Polen die hier bouwvakker

worden. Een deel van hen klaagt dan ook over het werk: dit is te zwaar, er moet te veel worden gewerkt en de lonen zijn laag. Gezien de genoten opleidingen ligt het in de lijn der verwachting dat de Polen willen doorstromen naar beter werk. Naast werken zijn ook enkele respondenten belast met zorg voor een gezin: een derde van de respondenten woont hier met partner en kinderen.

Het beeld dat in dit onderzoek van de Polen rijst is duidelijk: de Polen zijn gericht op werken en op geld verdienen. De meesten van hen zijn hier gekomen om te werken en hebben dan ook werk. Op organisaties en activiteiten zijn ze niet gericht, evenmin als op contacten. Zij hebben weinig kennis en weinig wensen op dit vlak; daar waar die er wel zijn vormt tijdgebrek het obstakel. De Polen hebben het te druk om activiteiten buitenshuis te ontplooiën. Sommigen geven echter duidelijk aan te willen integreren in de Nederlandse samenleving. Een van hen geeft bijvoorbeeld aan contact te willen met Nederlanders, en een ander heeft opvoedvragen in relatie tot de Nederlandse samenleving. Meer dan twee derde van de respondenten woont permanent of het grootste deel van het jaar in Nederland. Wat de toekomst betreft denkt een groot deel van hen eraan hier langdurig te blijven. Ze weten daarbij dat Nederlands leren een voorwaarde is als ze hier willen integreren en als ze verder willen komen op de arbeidsmarkt.

Een andere zeer opvallende conclusie betreft de woonsituatie van de Polen. Deze is schrijnend. Op een enkele uitzondering na wonen zij veel te klein. Een groot deel beschikt niet over zelfstandige woonruimte, een deel van hen woont zelfs op een gedeelde kamer. Dit komt in Nederland verder nauwelijks voor; zelfs jongeren en studenten hebben ten minste een eigen kamer ter beschikking. Hier gaat het vooral om volwassenen, soms zelfs om gezinnen, die woonruimte delen met anderen.

Op de visie van de Polen op het verblijf in Nederland gaan we in paragraaf 6.3 in.

6. *Slotconclusie*

6.1. *Inleiding*

Het Verwey-Jonker Instituut heeft in opdracht van de gemeente Uithoorn onderzoek uitgevoerd naar de integratie en participatie van allochtone inwoners. In het onderzoek zijn de twee grootste etnische groepen betrokken: de Nederlands-Indiërs/Indonesiërs en de Marokkanen. Daarnaast had de gemeente Uithoorn vragen over de snel groeiende groep van Polen, die zich pas sinds kort in Uithoorn vestigt. Het onderzoek geeft een beeld van de integratie- en participatiebehoeften van deze inwoners. Daarnaast brengt het de factoren in kaart die deze processen kunnen belemmeren of juist bevorderen. In dit hoofdstuk presenteren we eerst conclusies over de huidige stand van zaken van integratie en participatie van de drie genoemde groepen. Daarbij bespreken we ook belemmeringen en daaruit voortvloeiende behoeften. Vervolgens beantwoorden we de vraag wat de visie is van de inwoners van Poolse herkomst op (langdurend) verblijf in Uithoorn en welke behoeften hieruit voortvloeien. Dit hoofdstuk eindigt met aanbevelingen die de gemeente Uithoorn kan gebruiken bij de ontwikkeling van het integratie- en participatiebeleid.

6.2. *Belemmeringen en behoeften bij integratie en participatie*

De resultaten van het onderzoek laten zien dat de mate van integratie en participatie en de eventueel ervaren belemmeringen daarbij per groep verschillend zijn. De Indische Nederlanders, Marokkanen en Polen vormen drie heel verschillende groepen. Dit geldt zowel voor de achtergrond van hun komst naar Nederland als voor de huidige positie in de samenleving.

We kunnen stellen dat de integratie van de Indische Nederlanders goed geslaagd is. Met opleiding, werk, inkomen en woonsituatie doen zij het ronduit goed. Ondank het al hoge opleidingsniveau en relatief goede banen wil twee derde nog meer leren. Er zijn nauwelijks belemmeringen om dit uit te voeren. Hetzelfde geldt voor participatie en het gebruik van voorzieningen. Ze zijn weliswaar wat minder actief dan ze zelf zouden willen, maar de belemmeringen die zij ervaren liggen in de privésfeer: ze hebben het te druk met werk of gezin om meer activiteiten te ontplooiën of vrijwilligerswerk te gaan doen. De behoefte aan meer informatie of meer contact is heel gering.

Gezien de vele opmerkingen die er door de respondenten gemaakt zijn over de keuze van dit onderzoek onder deze groep, kunnen we ervan uitgaan dat ook op het sociaal-culturele vlak de integratie van deze groep geslaagd is. Het merendeel van de inwoners die in Uithoorn geregistreerd staan als behorend tot de Indische/Indonesische etnische groep, beschouwt zichzelf niet als zodanig. Gevraagd naar de contacten in de buurt blijkt vrijwel iedereen vooral met autochtone Nederlanders om te gaan.

Een verklaring voor de succesvolle integratie van deze groep die voor de hand lijkt te liggen betreft de lengte van het verblijf in Nederland. De meesten van hen zijn immers hier geboren of verblijven hier al gedurende decennia. Toch kan deze factor op zichzelf de succesvolle integratie niet verklaren. Dat blijkt vooral uit de positie van de Marokkaanse groep in Uithoorn. Deze groep is gemiddeld jonger dan de Nederlands-Indiërs, en woont gemiddeld ook korter in Nederland. Onder de respondenten bevinden zich meer eerste generatie migranten die hier op volwassen leeftijd zijn gekomen dan onder de Indische Nederlanders. Ook bij de Marokkanen gaat het echter voor het merendeel om personen die hier zijn geboren of als kind zijn gekomen, en allen wonen (flink) langer dan tien jaar in Nederland. Toch bezit 60% van hen geen startkwalificatie en geeft ongeveer de helft aan matig of redelijk Nederlands te spreken. Degenen die verder zouden willen leren geven aan dit waarschijnlijk niet op korte termijn te zullen gaan doen. Op een persoon na die aangeeft geen tijd te hebben, vormen geld en onbekendheid de obstakels om dit ook daadwerkelijk te gaan doen. Wat betreft hun positie op de arbeidsmarkt komt het type werk dat de Marokkanen

doen overeen met het opleidingsniveau. Ongeveer de helft van hen werkt, de anderen zijn werkloos, huisvrouw of met pensioen. Op één persoon na zijn zij tevreden met deze situatie. Een derde van de huishoudens leeft van een uitkering of pensioen. Op een persoon na ervaart de groep echter geen financiële problemen. Gevraagd naar wensen voor de toekomst uiten de Marokkaanse respondenten echter vooral wensen voor werk en scholing: acht personen willen een betere of leukere baan en drie personen willen doorleren of een opleiding gaan volgen of afmaken. Ook over hun woonsituatie tonen de Marokkanen zich in eerste instantie tevreden. Bij doorvragen blijkt echter een groot deel toch graag te willen doorverhuizen naar een betere woning; daaronder verstaan de respondenten vooral een eengezinswoning en een woning met een andere indeling. De bekendheid met voorzieningen is gering, maar de behoefte hier mee over te weten te komen is dat eveneens.

Hoewel er geen grote problemen bij deze groep lijken te bestaan en de Marokkaanse respondenten over het geheel genomen tevreden lijken te zijn met hun woon- en werksituatie, kunnen we de integratie van deze groep nog niet als geslaagd benoemen. Zij weten de instanties nog niet altijd te vinden en ondervinden belemmeringen bij het doorstromen naar (betere) banen. De helft van hen classificeert het eigen Nederlands als matig of redelijk. De wensen voor de toekomst liggen bij de Marokkanen vooral bij opleiding en werk.

De situatie van de Marokkanen roept de vraag op in hoeverre de Poolse groep op de Marokkaanse groep lijkt, en in hoeverre de kans aanwezig is dat de 'geschiedenis zich zal herhalen'. Ook de Poolse respondenten zijn in overgrote meerderheid voor werk naar Nederland gekomen, en zij voeren voornamelijk het slechter betaalde werk uit. Ook zij zijn weinig bekend met de gemeentelijke voorzieningen in de gemeente en maken weinig gebruik van de culturele en recreatieve voorzieningen. In tegenstelling tot de eerste Marokkaanse migranten zijn de Polen echter behoorlijk goed opgeleid. Als we de drie groepen in dit onderzoek met elkaar vergelijken dan scoren de Polen zelfs een fractie hoger op opleidingsniveau dan de Indische Nederlanders. Zij hebben goede diploma's en het is vooral het niet spreken van het Nederlands dat hen belemmert een betere baan te vinden die past bij hun opleidingsniveau. Het lijkt erop dat

de groep hiervan goed doordrongen is: bij de vragen over gewenste verbeteringen in de toekomst en wat daarvoor nodig is geeft een derde aan de taal te moeten leren en te moeten integreren in de Nederlandse maatschappij. De Poolse groep is nog maar heel kort in Nederland (ongeveer de helft is hier een jaar of korter). Mochten zij zich hier blijvend vestigen - daarop gaan we dieper in in paragraaf 6.3 - dan lijkt het erop dat zij betere kansen hebben dan de Marokkaanse doelgroep. Zij hebben letterlijk betere papieren, en ondanks het niet beheersen van het Nederlands is geen van de respondenten momenteel onvrijwillig werkloos (dertien van de vijftien werken, één is met pensioen en één is huisvrouw). Zij kennen de weg in de samenleving beslist onvoldoende, maar tonen meer interesse in informatie over datgene waar ze niet bekend mee zijn dan de Marokkanen (dit zeggen zij zowel desgevraagd als bij open vragen) en een grotere drive om hun positie te verbeteren (vooral wat betreft wonen en werk).

Wat levert dit nu voor inzichten op voor het integratie- en participatiebeleid? Een vergelijking tussen deze drie groepen laat zien dat de lengte van het verblijf in Nederland geen goede verklaring biedt: de kortgeleden gearriveerde Polen doen het wat betreft opleiding en werk beter dan de Marokkanen. Die zijn hier weliswaar korter dan de Indische Nederlanders, maar toch ook al enkele decennia. In relatie tot de lengte van hun verblijf in Nederland is deze groep als geheel er onvoldoende in geslaagd een goede positie te verwerven. De meest voor de hand liggende verklaring voor het verschil in de mate van integratie en participatie lijkt gelegen in de startpositie van de migranten bij aankomst in Nederland. Een andere factor die mogelijk meespeelt, maar waarover we in dit onderzoek geen informatie hebben verzameld, betreft de ontvangst in de samenleving destijds, en de huidige (negatieve) aandacht voor de groep als geheel. In ieder geval kunnen we stellen dat het de Marokkaanse groep gemiddeld genomen niet goed lukt haar positie op eigen kracht sterk te verbeteren. Als de gemeente Uithoorn dit wel wenst, dan zal deze daar gerichte inspanningen voor moeten plegen. In paragraaf 6.4 doen we daartoe concrete aanbevelingen. Ook de Poolse groep behoeft aandacht. Hoewel deze groep beter lijkt te zijn toegerust kent ze de weg in de samenleving onvoldoende en kampt ze met een schrijnend huisvestingsprobleem. In de volgende

paragraaf gaan we nader in op de oriëntatie van de Polen op het verblijf in Nederland en op de consequenties die daaruit voortvloeien voor gemeentelijk beleid. De integratie van de Indische Nederlanders is dusdanig goed geslaagd dat specifieke aandacht voor deze groep niet meer nodig is.

6.3. *Polen: (langdurend) verblijf en specifieke behoeften?*

In hoofdstuk één en vijf van deze rapportage is reeds aangegeven dat de gemeente Uithoorn specifiek vragen heeft over de groeiende groep Polen in de gemeente (263 op 1 januari 2008), namelijk wat de visie van de inwoners van Poolse herkomst is op hun (langdurend) verblijf in Uithoorn en welke behoefte (aan specifiek aanbod) aan integratie/participatie hier eventueel uit voortvloeien. Hiertoe hebben we de Poolse respondenten extra vragen gesteld.

In overgrote meerderheid zijn de Polen pas zeer kort geleden in Nederland komen wonen (zeven van de vijftien geïnterviewden verblijven een jaar of korter in Nederland). De aard van het verblijf is voor elf van de vijftien respondenten permanent; de andere vier respondenten verblijven delen van het jaar in Nederland en delen in Polen. Gevraagd naar de toekomst geeft twee derde van de respondenten (tien van de vijftien) aan in de toekomst langdurig in Nederland te willen blijven (permanent of gedurende decennia). Kortom: een meerderheid van de geïnterviewden denkt zich langdurig of permanent in Nederland te vestigen, waarbij de meeste Uithoorn noemen als plaats waar zij zouden willen (blijven) wonen.

Er zijn in het onderzoek nog weinig concrete aanknopingspunten te vinden voor de consequenties voor integratie en participatie die deze plannen voor langdurig verblijf met zich meebrengen, althans voor zover dit op te maken is uit de antwoorden van de respondenten. Hun reden voor verblijf is werk en geld verdienen. Ambities om (beter) Nederlands te willen leren zijn dan ook meestal gelieerd aan dit werk (de geïnterviewden realiseren zich dat ze vooruit kunnen komen in Nederland door het (beter) spreken van de Nederlandse taal) en niet zozeer aan integratie of participatie in de bredere (Uithoornse) samenleving. Tien van de vijftien respondenten antwoordt desgevraagd dat zij geen behoefte hebben aan het in de

toekomst meer deel gaan nemen aan de Nederlandse samenleving. Dit gegeven staat enigszins op gespannen voet met de ambitie om langdurig in Nederland te gaan verblijven, maar laat hier wellicht goed zien dat er bij deze groep nieuwe migranten nog geen oriëntatie bestaat op de invulling van dit verblijf.

Voor de korte termijn zijn er twee punten van aandacht. De eerste is de woonsituatie, naast werk immers ook een eerste levensbehoefte. Deze geeft, ook in de ogen van de respondenten zelf, veel reden tot ontevredenheid. Elf van de vijftien respondenten heeft geen zelfstandige woonruimte. Een zelfstandige woonruimte van voldoende kwaliteit is iets dat hoog op de lijst van prioriteiten staat, zeker als de respondent in gezinsverband woont. Zij hebben dan ook aangegeven behoefte te hebben aan (ondersteuning bij het zoeken naar) betere woningen.

Bij de geïnterviewde respondenten is geen sprake van gezinsleden die in Polen zijn achtergebleven (en die dus mogelijk in de toekomst naar Nederland zouden kunnen komen). Voor zover er een gezin (met kinderen) is, is dit reeds in Nederland aanwezig; de overige respondenten hebben (nog) geen partner/gezin. Gezien de leeftijd van de respondenten gecombineerd met hun nu nog korte verblijf in Nederland is het echter niet uit te sluiten dat in de nabije toekomst vanuit deze groep gezinsvorming zal gaan plaatsvinden.

Daarnaast geeft de groep aan behoefte te hebben aan informatie over rechten en plichten, voorzieningen en in het algemeen over de organisatie van de Nederlandse samenleving. Of ze nu wel of niet langdurig in Nederland verblijven, gerichte informatievoorziening is nodig om de Polen te ondersteunen bij het vinden van hun weg in de Nederlandse samenleving.

6.4. Aanbevelingen

Vanuit het onderzoek Thuis in Uithoorn formuleren we de volgende (voorlopige) aanbevelingen:

- Er is geen aanleiding om de groep Indische Nederlanders / Indonesiërs als (aparte) groep te benoemen in een toekomstig integratie-/participatiebeleid van de gemeente Uithoorn.

- Meer dan de helft van de geïnterviewde Marokkaanse respondenten heeft geen startkwalificatie (diploma op ten minste mbo-niveau). De groep respondenten is overwegend jong en in Nederland geboren. De conclusie 'des te langer men in Nederland verblijft, des te minder belemmeringen en behoeften zijn er als het gaat om integratie/participatie', die we zouden kunnen trekken naar aanleiding van de resultaten van de interviews met de Indische Nederlanders, gaat dus maar ten dele op. Migranten die sociaal en economisch onvoldoende aansluiting kunnen vinden bij de Nederlandse samenleving dragen soms hun integratieachterstand over op hun kinderen. Houd in beleid rekening met het feit dat er ook bij tweede (en derde) generatie migranten een dergelijke achterstand kan zijn.
- Veel van de Marokkaanse respondenten geven aan - vaak ondanks een langdurig verblijf in Nederland - behoefte te hebben aan taallessen. Bied deze actief aan (via goede pr en communicatie) en bied taallessen op maat. Daarbij kun je denken aan het aanbieden van lessen in samenwerking met vrijwilligers die bijvoorbeeld koffieochtenden voor (Marokkaanse) vrouwen organiseren. Diverse respondenten hebben aangegeven dat zij weliswaar behoorlijk Nederlands spreken, maar dat (kleinere) gebreken in hun taalvaardigheid een ernstige belemmering vormen bij het volgen van een (vervolg)opleiding of het vinden van een geschikte baan.
- De uitkeringssituatie waarin een klein deel van de respondenten zich bevindt biedt de gemeente een kapstok voor het doen van een aanbod dat de integratie en participatie van de werkloze kan vergroten, bijvoorbeeld door het aanbieden van taallessen op maat. Daarnaast is het raadzaam om zowel in de inburgering als in re-integratietrajecten een duaal aanbod te doen: scholing gecombineerd met stage en/of arbeid, zodat diverse barrières gezamenlijk en tegelijk kunnen worden geslecht.
- Veel gemeentelijke voorzieningen blijken relatief onbekend bij de respondenten. Desgevraagd geven ook maar weinig respondenten aan behoefte te hebben aan meer informatie of steun vanuit deze instellingen. Stellen dat er aan de voorzieningen dus

weinig behoefte is, is te kort door de bocht. Aanbod schept ook vraag. Voorwaarde daarbij is dat de gemeentelijke voorzieningen bij alle lagen van de bevolking bekend zijn. Alleen dan kun je je een beeld vormen van de mogelijkheden die de voorzieningen voor je eigen situatie zouden kunnen bieden. Ga daarom na of de gemeentelijke voorzieningen voldoende actief en via voldoende diverse kanalen over het voetlicht worden gebracht en pas desgewenst communicatiestrategieën aan. Het opbouwwerk kan hierin een belangrijke rol vervullen.

- De Marokkaanse respondenten uiten in de interviews relatief veel onvrede over de eigen woning. Deze onvrede kan aanleiding zijn voor gemeente en corporaties om een bijeenkomst te organiseren met betrokkenen. Doel van de bijeenkomst is enerzijds het in kaart brengen van de precieze knelpunten en mogelijke oplossingen; anderzijds kan worden vooruitgelopen op het feit dat de Marokkaanse populatie steeds ouder wordt. De zelfredzaamheid neemt daarmee af en het is te verwachten dat de Marokkaanse groep met vragen over ouder worden en (zelfstandig) wonen zal gaan komen.
- De situatie van de Polen is nog niet zo uitgekristalliseerd: op de langere termijn hebben zij nog geen uitgesproken ideeën over integratie en participatie in de Nederlandse samenleving. Dit is wellicht ook te veel gevraagd van een groep die nog maar kort in Nederland is om - in eerste instantie - louter economische redenen. Wel is opvallend dat reeds een groot deel van de Poolse respondenten langer in Nederland verwacht te blijven. Om deze reden is het voor de gemeente raadzaam om de vinger aan de pols te houden en zich regelmatig via informele contacten, geluiden uit het veld en/of gericht onderzoek te informeren over de actuele situatie. Op deze manier kan de gemeente in de toekomst adequaat inspelen op nieuwe vragen en behoeften van de Poolse groep.
- Bij aankomst in Nederland hebben de Polen geen of nauwelijks kennis van de Nederlandse samenleving en taal. Het beleid om gemeentelijke informatie alleen in het Nederlands te verstrekken werkt belemmerend voor net gearriveerde Polen. Voor hen

blijft informatie over de woon- en werksituatie, mogelijkheden voor hulp en ondersteuning en taallessen onnodig lang ontoegankelijk. Stel een informatiepakket samen dat in het Pools wordt vertaald en dat de nieuwkomers krijgen aangeboden. In het algemeen is het aan te bevelen om flexibel met het Nederlands als voertaal om te gaan: in principe is de voertaal Nederlands, maar als blijkt dat de positie van bepaalde groepen burgers en het gebruik dat zij maken van voorzieningen achterblijft, dan nagaan of tijdelijke communicatie in de eigen taal soelaas kan bieden.

- Een meerderheid van de Poolse respondenten woont niet in een zelfstandige woning. Zeker omdat een aantal van hen in gezinsverband naar Nederland is gemigreerd kunnen we de woonsituatie van de Polen slecht noemen. Voer actief beleid om ervoor te zorgen dat de Polen in passende woonruimte terecht kunnen. Pak onderverhuur en overbewoning actief aan en maak eventueel afspraken met gecertificeerde uitzendbureaus over huisvesting van tijdelijke werknemers.
- Uit de antwoorden van veel respondenten blijkt dat zij in de eigen buurt voornamelijk omgaan met gelijkgestemden. Voor Marokkanen gaat dit in veel gevallen zelfs om familie. Deze contacten vormen in belangrijke mate het sociale cement in een wijk. Voor optimale integratie en participatie geldt echter dat juist contacten tussen mensen die in achtergrond iets verder van elkaar afstaan belangrijk zijn. Het opbouw- en welzijnswerk kan een actieve rol spelen in het introduceren van buurtbewoners aan elkaar en het aanbieden van activiteiten, zoals discussie- en dialoogbijeenkomsten.
- Slechts een enkele respondent doet vrijwilligerswerk. De belangrijkste reden om geen vrijwilligerswerk te verrichten is het gebrek aan tijd. Dit wil echter niet per definitie zeggen dat vrijwilligerswerk (voor deze personen) geen optie is: tot nu toe gaan andere zaken voor. Breng mogelijkheden voor het doen van vrijwilligerswerk actief onder de aandacht en geef daarbij aan wat de opbrengsten voor de vrijwilliger zouden kunnen zijn, ook op het terrein van integratie en participatie.

Bijlage Verslag Expertmeeting ‘Thuis in Uithoorn’

- Datum: Dinsdag 21 april
Tijd: 14:00-16.00 uur
Locatie: Gemeentehuis van Uithoorn, Laan van Meerwijk 16, Uithoorn
Aanwezig: de heer George Middel, mevrouw Jolanda de Vink (ROC), mevrouw Nicolina van Eeden (ROC), mevrouw Leida Dullefont (Vita Welzijn en Advies), mevrouw Fatima Jaddi, mevrouw Yamina Akassi, mevrouw Anneke Vink, mevrouw Fatima Arbakan (gemeente Uithoorn), mevrouw Marina Casedei (Bon, inburgering en re-integratie), mevrouw Nicole Vermeij (gemeente Uithoorn), mevrouw Brenda Eikelenboom (woonconsulente Woongroep-Holland), de heer Sietse Bouma (Cardanus Opbouwwerk), mevrouw Suzanne Tan (Verwey-Jonker Instituut, voorzitter), mevrouw Marjan de Gruijter (Verwey-Jonker Instituut, verslag).

1. Opening en kennismaking

Suzanne Tan van het Verwey-Jonker Instituut opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom. Er volgt een korte voorstelronde. Het Verwey-Jonker Instituut heeft in opdracht van de gemeente Uithoorn het onderzoek ‘Thuis in Uithoorn’ uitgevoerd. Dit onderzoek betreft de wensen, belemmeringen en behoeften op het terrein van participatie en integratie van Marokkaanse, Poolse en Nederlands-Indische/Indonesische inwoners van Uithoorn. Het onderzoek moet de gemeente Uithoorn aanknopingspunten bieden voor haar integratiebeleid. In het kader van dit onderzoek organiseert het Verwey-Jonker Instituut een expertmeeting. Doel van deze bijeenkomst is de onderzoeksresultaten en de aanbevelingen in concept te bespreken. Dit document doet verslag van deze bijeenkomst.

2. Bespreking onderzoek

Aanleiding voor de gemeente Uithoorn om aan het Verwey-Jonker Instituut te vragen om onderzoek uit te voeren was de vraag hoe het gaat met de integratie en participatie van Uithoornse bewoners met een andere etnische achtergrond. Meer specifiek is gekozen om het onderzoek te richten op de Nederlands-Indiers/Indonesiërs en de Marokkanen (de twee grootste groepen in Uithoorn) en op de Polen (een nieuwe, onbekende en snelgroeiende groep in Uithoorn). Interviewers hebben (deels in de eigen taal) uitgebreide interviews afgenomen bij 45 respondenten. De uitkomsten van de interviews zijn vervolgens geanalyseerd. Op deze manier is een goed beeld ontstaan van de leefsituatie (en de integratie en participatie) van de voornoemde groepen. Er blijken grote verschillen tussen de groepen te zijn, in zowel de mate van integratie participatie, als in vragen en behoeften die bij deze groepen leven. Deze zijn beschreven in de conceptrapportage die ter voorbereiding aan de deelnemers aan de expertmeeting zijn toegestuurd.

3. Conclusies

Na de korte toelichting, is gelegenheid tot (algemene) reactie van de deelnemers op de rapportage: wordt het beeld dat hierin wordt geschetst herkend, zijn er opvallende zaken en ontbreekt belangrijke informatie?

De deelnemers aan de expertmeeting herkennen de hoofdlijnen van de rapportage. In de reacties zijn de volgende onderwerpen aan bod geweest:

- Bij de Polen is het beeld in de gemeente dat hun verblijf toch vaak heel tijdelijk is. In ieder geval is het voor hen lastig om aanspraak te maken op een huurwoning, aangezien de woningwachtijd in Uithoorn gemiddeld zo'n 7 a 8 jaar beslaat en de meeste Polen hier nog niet zo lang zijn.
- De mensen in Uithoorn met een Indonesische nationaliteit vallen onder de inburgeringsplicht. Dit geeft bij deze groep veel verbolgenheid. Men heeft het leven hier helemaal opgebouwd en dan moet men door deze wetgeving opeens bewijzen dat men voldoende geïntegreerd is.

- Er is onbekendheid - zeker bij de Marokkaanse groep - dat niet-uitkeringsgerechtigden ook taallessen kunnen krijgen. Overigens zijn deze niet vrijblijvend: als men aan een traject begint, dan moet men het ook afronden.
- Marokkaanse vrouwen in Uithoorn hebben behoefte aan een eigen ruimte, waar zij elkaar kunnen ontmoeten, maar ook waar zijn anderen - bijvoorbeeld autochtone vrouwen - kunnen ontmoeten. Deze vrouwen hebben ook behoefte aan Nederlandse les, en krijgen dit voor een deel ook bij Anneke Vink, die zich als vrijwilliger inzet. De stap naar de formele aanbieders van taallessen blijkt vaak te groot. Als redenen worden genoemd: de vrouwen moeten hiervoor naar het ROC in een andere plaats, dus relatief ver reizen, terwijl de opvang van hun (jonge) kinderen vaak moeilijk te combineren is met de school- en reistijden. De gemeente geeft aan dat er in principe wel faciliteiten zijn om deze problemen op te lossen, maar tot op heden wordt hiervan nog geen gebruik gemaakt. Enkele aanwezigen wijzen op het feit dat een taal niet (alleen) geleerd wordt op een opleiding, in formele lessen, maar juist ook door de (informele) interactie met mensen die Nederlands spreken. Juist daarom is een ontmoetingsgelegenheid met bijvoorbeeld autochtonen belangrijk. Andere mogelijke belemmeringen die zijn genoemd zijn: onzekerheid bij vrouwen, belemmeringen vanuit het gezin (man vindt het niet goed dat vrouw aan activiteiten deelneemt) en de perceptie dat de hoofddoek participatie in de weg zou kunnen staan.
- In de Marokkaanse gemeenschap in Uithoorn heerst tweespalt. Die lijkt voornamelijk veroorzaakt te worden door onmin tussen bepaalde families. Deze tweespalt heeft ook gevolgen voor integratie en participatie: de twee 'kampen' werken bij voorkeur niet samen en de aanwezigheid van het andere kamp bij een activiteit kan reden zijn om deze activiteit niet (meer) bij te wonen.
- Het is heel opvallend dat de Marokkaanse groep in het onderzoek zo weinig behoefte aan opvoedingsondersteuning formuleert, terwijl bekend is dat dit juist een groot probleem is.

Geconcludeerd wordt dat het in ieder geval lastig blijkt om zelf aan te geven dat je opvoedingsproblemen hebt of om deze in je eigen gezinssituatie te herkennen.

- De sociale controle in de Marokkaanse gemeenschap is voor veel vrouwen ontzettend groot. Ook dit kan integratie en participatie in de weg staan. De vrouwen geven vaak aan het liefst naar het grotere Hoofddorp te willen verhuizen vanuit de gedachte dat daar minder sprake is van controle.
- Bovenstaande observaties over de Marokkaanse groep leiden tot de conclusie dat actief in deze gezinnen moet worden geïnvesteerd: zij zouden meer outreachend moeten worden benaderd.
- De huisartsen vervullen een belangrijke doorverwijsfunctie. 68% van de doorverwijzingen naar het maatschappelijk werk komt van de huisartsen. De betrokkenheid van de huisartsen bij alle bevolkingsgroepen en hun kennis en kunde op dit terrein moet worden gekoesterd.
- De Nederlands-Indische / Indonesische groep kent geen problemen zoals degenen die geschetst zijn voor de Marokkaanse groep. Niettemin hebben ook Nederlands-Indiers de nodige problemen moeten overwinnen. Zo waren velen getraumatiseerd na de oorlog. Men heeft geprobeerd de Nederlandse zeden en gewoonten over te nemen, terwijl men tegelijkertijd heeft vastgehouden aan die uit Nederlands Indië. Het leven met of tussen twee culturen lijkt deze groep goed af te gaan en de meesten zijn tevreden. Een flexibele en praktische houding heeft hieraan zeker bijgedragen.

4. Aanbevelingen

Na de bespreking van de rapportage wordt overgegaan tot het bespreken van de aanbevelingen voor het integratiebeleid in Uithoorn. Ook voor de aanbeveling geldt dat deze in grote lijnen worden herkend en dat de deelnemers herkennen dat deze volgen uit de uitkomsten van het onderzoek.

De volgende op- en aanmerkingen worden genoemd:

- De aanbeveling over de Polen kan concreter. Dit zit 'm vooral in stijl van de taal. Duidelijk moet zijn dat de gemeente zich actief laat informeren over de (veranderende) leefsituatie van de Polen.
- Voorgesteld wordt om (werkloze) Marokkanen een aanbod te doen (taal en re-integratie). Vanuit de deelnemers wordt opgemerkt dat dit verder zou moeten gaan: aanbieden is wellicht te vrijblijvend. Op een actieve en outreachende manier zou deze doelgroep (thuis) bereikt moeten worden, waarbij kan worden nagegaan of overreding om te gaan participeren het gewenste resultaat kan opleveren. Het opbouwwerk kan hierin een rol spelen.
- Vanuit 'het aanbod' kan veel worden gedaan, maar mensen moeten ook onderkennen dat zijzelf verantwoordelijk zijn voor hun participatie en integratie. Je hoeft bijvoorbeeld niet af te wachten totdat je een taalaanbod krijgt, je kunt er ook zelf naar op zoek gaan. Er wordt bijvoorbeeld in het kader van re-integratie al heel veel gedaan, maar de mensen moeten wel het vertrouwen willen hebben in dat aanbod.
- De inschatting is dat de Polen (andere) integratie en participatiewensen krijgen als er kinderen in het spel komen, die naar de (basis)school gaan. Hierop zou je als gemeente met beleid kunnen inspelen. Een andere mogelijkheid om Polen te interesseren voor taallessen is via grote werkgevers. Er zou dan taallessen op de werkvloer gegeven kunnen worden. Het grootste probleem bij de Polen op dit moment is de woonsituatie. Schrijnende situaties moeten eerst worden opgelost, wil men kunnen nadenken over participatie en integratie.
- Er moet worden nagedacht over het verbinden van particulier initiatief - bijvoorbeeld dat van Anneke Vink - met professioneel aanbod, zodat mensen als zijn eenmaal zijn bereikt, desgewenst kunnen doorstromen naar ander aanbod.

5. Sluiting

Suzanne Tan bedankt de aanwezigen hartelijk voor hun aanwezigheid en hun inbreng. Zij vertelt dat het verslag aan de deelnemers wordt toegezonden.

Colofon

Opdrachtgever/financier	Gemeente Uithoorn
Auteurs	Drs. S.O. Tan en drs. M.J. de Gruijter
Met medewerking van	Drs. E.M. Kromontono
Omslag	Grafitall, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@denhaagmediagroep.nl of faxen naar 070-4144371, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

ISBN 978-90-5830-320-2

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2009

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.